

ฉบับพิเศษ หน้า ๔
เล่ม ๘๓ ตอนที่ ๑๒๘ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

พระราชบัญญัติ

ให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่

พ.ศ. ๒๕๑๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

เป็นปีที่ ๓๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มี
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่ง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสียใหม่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้ใช้บังคับโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ และให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน เว้นแต่ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๔ บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงบทบัญญัติมาตรา ๔ และมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

ฉบับพิเศษ หน้า ๖

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

มาตรา ๕ บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์ของการหมั้น การสมรส สัญญาก่อนสมรส การเป็นบิดามารดากับบุตร การเป็นผู้ปกครอง การเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ และการรับบุตรบุญธรรมที่ได้มีอยู่แล้วในวันใช้บังคับบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ท้ายพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ การเปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญาก่อนสมรส ซึ่งสัญญาก่อนสมรสนั้นได้ทำขึ้นไว้ก่อนวันใช้บังคับบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้กระทำได้โดยคู่สมรส นำหนังสือสัญญาก่อนสมรสพร้อมด้วยข้อตกลงการเปลี่ยนแปลงเพิกถอน ไปยื่นต่อนายทะเบียนสมรส ณ ที่ซึ่งที่ตนทำการสมรส และให้นายทะเบียนสมรสจัดการเปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญาก่อนสมรสไว้ในทะเบียนสมรส และแนบหนังสือสัญญาก่อนสมรส พร้อมด้วยข้อตกลงเปลี่ยนแปลงเพิกถอนไว้ท้ายทะเบียนสมรสด้วย

การเปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญาก่อนสมรสจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลตามเงื่อนไขและกรณีที่ระบุไว้ใน

มาตรา ๑๔๖๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้
ตรวจชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๗ บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ไม่
กระทบกระเทือนถึงอำนาจการจัดการสินบริภัณฑ์ที่คู่สมรสฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งได้มีอยู่แล้วในวันใช้บังคับบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่ง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ท้าย
พระราชบัญญัตินี้ แต่ให้ถือว่าสินเดิมตามบทบัญญัติบรรพ ๕
แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิมของฝ่ายใดเป็นสิน
ส่วนตัวตามบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ท้ายพระราชบัญญัตินี้ของฝ่ายนั้น

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดเป็นผู้จัดการ
สินบริภัณฑ์แต่ฝ่ายเดียว ให้ถือว่าคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ยินยอม
ให้คู่สมรสฝ่ายนั้นจัดการสินสมรสและสินส่วนตัวตามวรรคหนึ่ง
ของตนด้วย

ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดประสงค์จะใช้อำนาจจัดการสินส่วน
ตัวตามวรรคหนึ่งที่เป็นส่วนของตน ถ้าคู่สมรสนั้นมิได้เป็นผู้
จัดการสินบริภัณฑ์ให้แจ้งให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และให้คู่

สมรสทั้งสองฝ่ายร่วมกันจัดการแบ่งสินส่วนตัวดังกล่าวที่อยู่ในสภาพที่แบ่งได้ให้แก่ฝ่ายที่ประสงค์จะจัดการ แต่ถ้าสินส่วนตัวนั้นไม่อยู่ในสภาพที่แบ่งได้ให้ทั้งสองฝ่ายจัดการร่วมกัน

มาตรา ๘ บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ท้ายพระราชบัญญัตินี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการจัดการสินเดิมที่เปลี่ยนเป็นสินส่วนตัวตามมาตรา ๗ ซึ่งได้กระทำไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๙ บรรดาอายุความหรือระยะเวลาที่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ก่อนวันที่ใช้บังคับ บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ถ้าหากยังไม่สุดสิ้นลงในวันที่ใช้บังคับบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ และอายุความหรือระยะเวลาที่กำหนดขึ้นใหม่นั้น แตกต่างกับอายุความหรือระยะเวลาที่กำหนดไว้แต่เดิมนั้นให้นำอายุความหรือระยะเวลาที่ยาวกว่ามาบังคับ

มาตรา ๑๐ คำว่า “คำอุปการะเลี้ยงดู” ในบรรดาบทกฎหมายซึ่งมีความหมายถึงคำอุปการะเลี้ยงดูตามนัยของบท

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

เล่ม ๘๓ ตอนที่ ๑๒๘ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๘

บัญญัติมาตรา ๑๕๐๖ และมาตรา ๑๕๐๗ แห่งประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์เดิมนั้น ให้ใช้คำว่า “ค่าเลี้ยงชีพ” แทน

มาตรา ๑๑ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดอ้างถึงบรรพ ๕ หรือ
บทบัญญัติในบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
เดิม ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นอ้างถึงบรรพ ๕ หรือ
บทบัญญัติในบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ในบทมาตราที่มีนัย
เช่นเดียวกัน แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๒ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ ๕

ครอบครัว

ลักษณะ ๑

การสมรส

หมวด ๑

การหมั้น

มาตรา ๑๔๓๕ การหมั้นจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว

การหมั้นที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติวรรคหนึ่งเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๓๖ ผู้เยาว์จะทำการหมั้นได้ต้องได้รับความยินยอมของบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) บิดาและมารดา ในกรณีที่มิทั้งบิดามารดา

(๒) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง

(๓) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบิดามารดาหรือมีบิดาหรือมารดาแต่ถูกถอนอำนาจปกครอง

การหมั้นที่ผู้เยาว์ทำโดยปราศจากความยินยอมดังกล่าวเป็น
โมฆะ

มาตรา ๑๔๓๓ ของหมั้นเป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้ไว้แก่
ฝ่ายหญิงเพื่อเป็นหลักฐานการหมั้นและประกันว่าจะสมรสกับ
หญิงนั้น

ของหมั้นให้ตกเป็นสิทธิแก่หญิง เมื่อได้ทำการสมรสแล้ว
สิ้นสุด เป็นทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดาหรือ
ผู้ปกครองฝ่ายหญิงเพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้าไม่มี
การสมรส ชายเรียกคืนได้

มาตรา ๑๔๓๔ การหมั้นไม่เป็นเหตุที่จะร้องขอให้ศาล
บังคับให้สมรสได้ ถ้าได้มีข้อตกลงกันไว้ว่าจะให้เบี่ยงปรับในเมื่อ
ผิดสัญญาหมั้น ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๓๕ เมื่อมีการหมั้นแล้ว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญา
หมั้นอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกให้รับผิดใช้ค่าทดแทน ในกรณีที่มิ
ของหมั้น ถ้าฝ่ายชายผิดสัญญาหมั้นให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิ
แก่หญิง ถ้าฝ่ายหญิงผิดสัญญาหมั้นให้คืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย

มาตรา ๑๔๔๐ ค่าทดแทนนั้นอาจเรียกได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ทดแทนความเสียหายต่อกายหรือ
ชื่อเสียงแห่งชายหรือหญิงนั้น

(๒) ทดแทนความเสียหายเนื่องจากคาร์ที่คู่หมั้น บิดามารดา หรือบุคคลผู้กระทำการในฐานะเช่นบิดามารดาได้ใช้จ่ายหรือต้องตกเป็นลูกหนี้เนื่องในการเตรียมการสมรสโดยสุจริตและตามสมควร

(๓) ทดแทนความเสียหายเนื่องจากการที่คู่หมั้นได้จัดการทรัพย์สินหรือการอันอื่นเกี่ยวแก่อาชีพหรือทางทำมาหาได้ของตนไปโดยสมควรด้วยการคาดหมายว่าจะได้มีการสมรส

ในกรณีที่หญิงเป็นผู้มีสิทธิได้ค่าทดแทน ศาลอาจชี้ขาดว่าของหมั้นที่ตกเป็นสิทธิแก่หญิงนั้นเป็นค่าทดแทนทั้งหมดหรือเป็นส่วนหนึ่งของค่าทดแทนที่หญิงพึงได้รับ หรือศาลอาจให้ค่าทดแทนโดยไม่คำนึงถึงของหมั้นที่ตกเป็นสิทธิแก่หญิงนั้นก็ได้

มาตรา ๑๔๔๑ ถ้าคู่หมั้นฝ่ายหนึ่งตายก่อนสมรส อีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องค่าทดแทนมิได้ ในกรณีที่มิใช่ของหมั้น ถ้าหญิงตายให้ฝ่ายหญิงคืนแก่ฝ่ายชาย แต่ถ้าชายตายไม่ต้องคืนของหมั้น

มาตรา ๑๔๔๒ ในกรณีมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่หญิงคู่หมั้นทำให้ชายไม่สมควรสมรสกับหญิงนั้น ชายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหมั้นได้และให้หญิงคืนของหมั้นแก่ชาย

มาตรา ๑๔๔๓ ในกรณีมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่ชายคู่หมั้น ทำให้หญิงไม่สมควรสมรสกับชายนั้น หญิงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหมั้นได้โดยมิต้องค้นของหมั้นแก่ชาย

มาตรา ๑๔๔๔ ถ้าเหตุอันทำให้คู่หมั้นบอกเลิกสัญญาหมั้น เป็นเพราะการกระทำชั่วอย่างร้ายแรงของคู่หมั้นอีกฝ่ายหนึ่งซึ่ง ได้กระทำภายหลังการหมั้น คู่หมั้นผู้กระทำชั่วอย่างร้ายแรงนั้น ต้องรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนแก่คู่หมั้นผู้ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหมั้น เสมือนเป็นผู้ผิดสัญญาหมั้น

มาตรา ๑๔๔๕ ชายคู่หมั้นอาจเรียกค่าทดแทนจากชายอื่น ซึ่งได้ร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้น โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าหญิงได้ หมั้นกับชายคู่หมั้นนั้นแล้วได้ เมื่อชายคู่หมั้นได้บอกเลิกสัญญา หมั้นตามมาตรา ๑๔๔๒ แล้ว

มาตรา ๑๔๔๖ ชายคู่หมั้นอาจเรียกค่าทดแทนจากชายอื่น ซึ่งได้ข่มขืนกระทำชำเราหรือพยายามข่มขืนกระทำชำเราหญิง คู่หมั้น โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าหญิงได้หมั้นแล้วได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอก เลิกสัญญาหมั้น

มาตรา ๑๔๔๗ ค่าทดแทนอันจะพึงชดใช้แก่กันตามหมวด นี้ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๔

เล่ม ๘๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามมาตรา ๑๔๔๐ (๑) หรือ (๓) มาตรา ๑๔๔๔ มาตรา ๑๔๔๕ หรือมาตรา ๑๔๔๖ นั้นไม่อาจโอนกันได้และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้เป็นหนังสือ หรือผู้เสียหายได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธิ นั้นแล้ว

สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามความในหมวดนี้ ให้มีอายุ ความหกเดือน

หมวด ๒

เงื่อนไขแห่งการสมรส

มาตรา ๑๔๔๘ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมี อายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจ อนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้

มาตรา ๑๔๔๙ การสมรสจะกระทำมิได้ถ้าชายหรือหญิง เป็นบุคคลวิกลจริตหรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

มาตรา ๑๔๕๐ ชายหญิงซึ่งเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรง ขึ้นไปหรือลงมากกว่า เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

หรือมารดาที่ดี จะทำการสมรสกันไม่ได้ ความเป็นญาติดังกล่าว
มานี้ให้ถือตามสาโลहित โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นที่ญาติโดยชอบ
ด้วยกฎหมายหรือไม่

มาตรา ๑๔๕๑ ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมจะ
สมรสกันไม่ได้

มาตรา ๑๔๕๒ ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตน
มีคู่สมรสอยู่ไม่ได้

มาตรา ๑๔๕๓ หญิงที่สามีตายหรือที่การสมรสสิ้นสุดลง
ด้วยประการอื่นจะทำการสมรสใหม่ได้ต่อเมื่อการสิ้นสุดแห่งการ
สมรสได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าสามร้อยสิบวัน เว้นแต่

(๑) คลอดบุตรแล้วในระหว่างนั้น

(๒) สมรสกับคู่สมรสเดิม

(๓) มีใบรับรองแพทย์ประกาศนียบัตร
หรือปริญญาซึ่งเป็นผู้ประกอบการรักษาโรคในสาขาเวชกรรมได้
ตามกฎหมายว่ามีได้มีครรภ์ หรือ

(๔) มีคำสั่งของศาลให้สมรสได้

มาตรา ๑๔๕๔ ผู้เยาว์จะทำการสมรสให้นำความในมาตรา
๑๔๓๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๕๕ การให้ความยินยอมให้ทำการสมรสจะ
กระทำได้แต่โดย

(๑) ลงลายมือชื่อในทะเบียนขณะจดทะเบียนสมรส

(๒) ทำเป็นหนังสือแสดงความยินยอม
โดยระบุชื่อผู้จะสมรสทั้งสองฝ่ายและลงลายมือชื่อของผู้ให้
ความยินยอม

(๓) ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอม
ด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนก็ได้

ความยินยอมนั้น เมื่อให้แล้วถอนไม่ได้

มาตรา ๑๔๕๖ ถ้าไม่มีผู้ที่มีอำนาจให้ความยินยอมตาม
มาตรา ๑๔๕๕ หรือมีแต่ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่อยู่ในสภาพ
ที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอ
ความยินยอมได้ ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่ออนุญาตให้ทำการ
สมรส

มาตรา ๑๔๕๗ การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมีได้
เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น

มาตรา ๑๔๕๘ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย

มาตรา ๑๔๕๙ การสมรสในต่างประเทศระหว่างคนที่มีสัญชาติไทยด้วยกัน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย จะทำตามแบบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นก็

ในกรณีที่คู่สมรสประสงค์จะจดทะเบียนตามกฎหมายไทยให้พนักงานทูตหรือกงสุลไทยเป็นผู้รับจดทะเบียน

มาตรา ๑๔๖๐ เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษซึ่งไม่อาจทำการจดทะเบียนสมรสต่อนายทะเบียนได้เพราะชายหรือหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย หรืออยู่ในภาวะการรบหรือสงคราม ถ้าชายและหญิงนั้นได้แสดงเจตนาจะสมรสกันต่อกันบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะที่อยู่ ณ ที่นั้น แล้วให้บุคคลดังกล่าวจดแจ้งการแสดงเจตนาขอทำการสมรสของชายและหญิงนั้นไว้เป็นหลักฐาน และต่อมาชายหญิงได้จดทะเบียนสมรสกันภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่อาจทำการจดทะเบียนต่อ

นายทะเบียนได้ โดยแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียนและให้นายทะเบียนจดแจ้งวัน เดือน ปี สถานที่ที่แสดงเจตนาขอทำการสมรส และพฤติการณ์พิเศษนั้นไว้ในทะเบียนสมรส ให้ถือว่าวันแสดงเจตนาขอทำการสมรสต่อบุคคลดังกล่าวเป็นวันจดทะเบียนสมรสต่อนายทะเบียนแล้ว

ความในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับถ้าหากจะมีการสมรสในวันแสดงเจตนาขอทำการสมรส การสมรสนั้นจะตกเป็นโมฆะ

หมวด ๓

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา

มาตรา ๑๔๖๑ สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถ และฐานะของตน

มาตรา ๑๔๖๒ ถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมากของสามีหรือภริยา ฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือความเสียหายอาจร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้นๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งเสียให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

มาตรา ๑๔๖๓ ในกรณีที่ศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนที่ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ภริยาหรือสามีย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แต่เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ และถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้

มาตรา ๑๔๖๔ ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนที่วิกลจริตไม่ว่าศาลจะได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือไม่ และคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูฝ่ายที่วิกลจริตตามสมควรก็ดี กระทำการอย่างใดหรือไม่กระทำการตามควรเป็นเหตุให้ฝ่ายที่วิกลจริตตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเป็นภัยทางทรัพย์สิน ทางกาย ทางจิตใจก็ดี บุคคลซึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถตามมาตรา ๒๕ หรือผู้อนุบาลมีอำนาจฟ้องคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ฝ่ายที่วิกลจริตนั้น และหรือขอให้ศาลมีคำสั่งใดๆ เพื่อคุ้มครองฝ่ายที่วิกลจริตนั้นได้

ในกรณีดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้ายังมีได้มีคำสั่งของศาลแสดงว่าคู่สมรสซึ่งวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ ก็ให้บุคคลตามวรรคหนึ่งร้องขอต่อศาลในคดีเดียวกันนั้นให้ศาลมีคำสั่งว่าคู่สมรสซึ่งวิกลจริตนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ โดยจะขอให้ตั้ง

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๐

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๘ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

ผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลตามมาตรา ๑๔๖๓ ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือถ้า
ได้มีคำสั่งของศาลว่าเป็นคนไร้ความสามารถและมีผู้อนุบาลแล้ว
จะขอให้ถอดถอนผู้อนุบาลและแต่งตั้งผู้อนุบาลใหม่ก็ได้

ในกรณีที่คู่สมรสซึ่งถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริตนั้นยังไม่ได้
ถูกสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หากศาลเห็นว่าคู่สมรสนั้นยัง
ไม่เป็นบุคคลที่ควรสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ให้ยกคำร้อง
และยกฟ้องคดีเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นเสีย ถ้าเห็นว่าเป็น
บุคคลที่ควรสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ แต่ยังไม่สมควรสั่งใน
เรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือมีคำสั่งใด ๆ เพื่อคุ้มครองฝ่ายที่
วิกลจริตนั้น ก็ให้ศาลสั่งให้คู่สมรสนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ
โดยพิพากษายกคำขอค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือคำขอใด ๆ เพื่อ
คุ้มครองฝ่ายที่วิกลจริต

ความในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจศาลที่จะสั่ง
ตั้งผู้อนุบาลตามมาตรา ๑๔๖๓ และอำนาจสั่งตามมาตรา ๑๕๓๐

หมวด ๔

ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

มาตรา ๑๔๖๕ ถ้าสามีภริยามีได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่อง
ทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนสมรส ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา
ในเรื่องทรัพย์สินนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติในหมวดนี้

ถ้าข้อความใดในสัญญาก่อนสมรสขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือระบุให้ใช้กฎหมายประเทศอื่นบังคับกับเรื่องทรัพย์สินนั้น ข้อความนั้นๆ เป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๖๖ สัญญาก่อนสมรสเป็นโมฆะ ถ้ามิได้จัดแจ้งข้อตกลงกันเป็นสัญญาก่อนสมรสนั้นไว้ในทะเบียนสมรสพร้อมกับการจดทะเบียนสมรส หรือมิได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สมรส และพยานอย่างน้อยสองคนแนบไว้ท้ายทะเบียนสมรส และได้จัดไว้ในทะเบียนสมรสพร้อมกับการจดทะเบียนสมรสว่า ได้มีสัญญานั้นแนบไว้

มาตรา ๑๔๖๗ เมื่อสมรสแล้วจะเปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญาก่อนสมรสนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากศาล

เมื่อได้มีคำสั่งของศาลถึงที่สุดให้เปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญาก่อนสมรสแล้ว ให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนสมรสเพื่อจัดแจ้งไว้ในทะเบียนสมรส

มาตรา ๑๔๖๘ ข้อความในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ว่าจะได้เปลี่ยนแปลงเพิกถอนโดยคำสั่งของศาลหรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๑๔๖๙ สัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินใดที่สามีภริยาได้ทำไว้ต่อกันในระหว่างเป็นสามีภริยากันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะ

บอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นสามี่ภริยากันอยู่หรือภายในกำหนด
หนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการเป็นสามี่ภริยากันก็ได้ แต่ไม่
กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

มาตรา ๑๔๗๐ ทรัพย์สินระหว่างสามี่ภริยา นอกจากที่ได้
แยกไว้เป็นสินส่วนตัวย่อมเป็นสินสมรส

มาตรา ๑๔๗๑ สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส

(๒) ที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่อง
แต่งกาย หรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือ
เครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่สมรส
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๓) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรส
โดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หา

(๔) ที่เป็นของหมั้น

มาตรา ๑๔๗๒ สินส่วนตัวนั้น ถ้าได้แลกเปลี่ยนเป็น
ทรัพย์สินอื่นก็ดี ซื้อทรัพย์สินอื่นมาก็ดี หรือขายได้เป็นเงินมา
ก็ดี ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้นเป็นสินส่วนตัว

สินส่วนตัวที่ถูกทำลายไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แต่ได้ทรัพย์สินอื่นหรือเงินมาทดแทน ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้นเป็นสินส่วนตัว

มาตรา ๑๔๗๓ สินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดให้ฝ่ายนั้นเป็นผู้จัดการ

มาตรา ๑๔๗๔ สินสมรสได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส

(๒) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือเมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าสินสมรส

(๓) ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส

มาตรา ๑๔๗๕ ถ้าสินสมรสใดเป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๕๖ แห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญสามี่หรือกริยาจะร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของรวมกันในเอกสารนั้นก็ได้อีก

มาตรา ๑๔๗๖ นอกจากสัญญาก่อนสมรสจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น สามี่และกริยาเป็นผู้จัดการสินสมรสร่วมกัน

มาตรา ๑๔๗๗ อำนาจจัดการสินสมรสนั้น รวมถึงอำนาจ
จำหน่าย จำน่า จำนอง หรือก่อให้เกิดการติดพันซึ่งสินสมรส
และอำนาจฟ้องและต่อสู้คดีเกี่ยวแก่สินสมรสนั้นด้วย

มาตรา ๑๔๗๘ เมื่อฝ่ายใดต้องให้ความยินยอมหรือลงชื่อ
กับอีกฝ่ายหนึ่งในเรื่องจัดการทรัพย์สินแต่ไม่ให้ความยินยอม
หรือไม่ยอมลงชื่อโดยปราศจากเหตุผล หรือ ไม่อยู่ในสภาพ
ที่อาจให้ความยินยอมได้ อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่ง
อนุญาตแทนได้

มาตรา ๑๔๗๙ การใดที่สามี่หรือภริยากระทำ ซึ่งต้อง
รับความยินยอมร่วมกัน และถ้าการนั้นมีกฎหมายบัญญัติให้ทำ
เป็นหนังสือหรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความ
ยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

มาตรา ๑๔๘๐ ในการจัดการสินสมรส ถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง
ได้ทำนิติกรรมไปโดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง
นิติกรรมนั้นจะสมบูรณ์ต่อเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำนิติกรรมไปโดยปราศจาก
ความยินยอมตามวรรคหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอาจขอให้ศาล
เพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ แต่ความข้อนั้นมิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏ

ว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้นบุคคลภายนอกได้กระทำการโดยสุจริต แต่การให้โดยเสน่หาอันมิได้เป็นไปตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางสมาคม คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งนั้นย่อมขอให้ศาลเพิกถอนได้เสมอ

ให้นำความในมาตรา ๒๕๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๘๑ สามีหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตนให้แก่บุคคลใดได้

มาตรา ๑๔๘๒ ในกรณีจะมีสัญญาก่อนสมรสหรือสัญญาระหว่างสมรสจะระบุให้สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จัดการสินสมรสแต่ฝ่ายเดียวหรือไม่ก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งก็ยังมิอำนาจจัดการบ้านเรือนหรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวได้

ถ้าสามีหรือภริยาใช้อำนาจจัดการบ้านเรือนหรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวเป็นที่เสียหายถึงขนาด อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามหรือจำกัดอำนาจนั้นเสียได้

มาตรา ๑๔๘๓ ในกรณีมีสัญญาก่อนสมรสหรือมีสัญญาระหว่างสมรสหรือมีคำสั่งศาลอนุญาตให้สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้จัดการสินสมรสไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ถ้าสามีหรือภริยาซึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสนั้นจะกระทำหรือกำลัง

กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการสินสมรสอันพึงเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายถึงขนาด อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำการนั้นได้

มาตรา ๑๔๘๔ ถ้าสามีหรือภริยาซึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสตามมาตรา ๑๔๘๓

(๑) จัดการสินสมรสเป็นที่เสียหายถึงขนาด

(๒) ไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง

(๓) มีหนี้สินส่วนตัวหรือทำหนี้เกินกึ่งหนึ่งของสินสมรส

(๔) ขัดขวางการจัดการสินสมรสของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(๕) มีพฤติการณ์ปรากฏว่าจะทำความเสียหายให้แก่สินสมรส

อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการสินสมรสแต่ผู้เดียว หรือจะร้องขอให้แยกสินสมรสก็ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าฝ่ายใดร้องขอ ศาลอาจกำหนดวิธีคุ้มครองชั่วคราว เพื่อจัดการสินสมรสตามที่เห็นสมควรก่อนก็ได้

มาตรา ๑๔๘๕ สามี่หรือภริยาอาจร้องขอต่อศาลให้ตนเป็นผู้จัดการสินสมรสโดยเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเข้าร่วมจัดการในการนั้นได้ ถ้าการทำเช่นนั้นจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่า

มาตรา ๑๔๘๖ ในกรณีที่มิได้มีสัญญาก่อนสมรส เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด ตามความในมาตรา ๑๔๘๓ มาตรา ๑๔๘๔ มาตรา ๑๔๘๕ อันเป็นคุณแก่ผู้ร้องขอ หรือตาม มาตรา ๑๔๕๑ ให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนสมรสเพื่อจดทะเบียนในทะเบียนสมรส

มาตรา ๑๔๘๗ ในระหว่างที่เป็นสามี่ภริยากัน ฝ่ายใดจะยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่สำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูและค่าฤชาธรรมเนียมที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๑๔๘๘ ถ้าสามี่หรือภริยาต้องรับผิดชอบส่วนตัวเพื่อชำระหนี้ที่ก่อไว้ก่อนหรือระหว่างสมรส ให้ชำระหนี้นั้นด้วยสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน เมื่อไม่พอจึงให้ชำระด้วยสินสมรสที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้น

มาตรา ๑๔๘๙ ถ้าสามี่ภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ให้ชำระหนี้นั้นจากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๘

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

มาตรา ๑๔๕๐ หนี้ที่สามี่หรือกรียาเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้นให้รวมถึงหนี้ที่สามี่หรือกรียาก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างสมรสดังต่อไปนี้

(๑) หนี้เกี่ยวแก่การจัดกิจการอันจำเป็นในครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูตลอดถึงการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัวและการศึกษาของบุตรโดยควรแก่อัธยาศัย

(๒) หนี้ที่เกี่ยวข้งกับสินสมรส

(๓) หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามี่หรือกรียาทำด้วยกัน

(๔) หนี้ที่สามี่หรือกรียาก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

มาตรา ๑๔๕๑ ถ้าสามี่หรือกรียาต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย สินสมรস্য่อมแยกจากกันโดยอำนาจกฎหมายนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น

มาตรา ๑๔๕๒ เมื่อได้แยกสินสมรสแล้ว ส่วนที่แยกออกเป็นของสามี่หรือกรียาตกเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้น

มาตรา ๑๔๕๓ ในกรณีที่ไม่มีสินสมรสแล้ว สามี่และกรียาต้องช่วยกันออกค่าใช้จ่ายสำหรับการบ้านเรือนตามส่วนมากและน้อยแห่งสินส่วนตัวของตน

หมวด ๕

ความเป็นโมฆะของการสมรส

มาตรา ๑๔๕๔ การสมรสจะเป็นโมฆะก็แต่เฉพาะที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้

มาตรา ๑๔๕๕ ถ้าพิพากษาศาลเท่านั้นจะแสดงว่าการสมรสใดเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๕๖ การสมรสที่ฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๕ มาตรา ๑๔๕๐ มาตรา ๑๔๕๒ และมาตรา ๑๔๕๘ เป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๕๗ การร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะนั้น ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้อัยการเป็นผู้ร้องขอต่อศาลก็ได้

มาตรา ๑๔๕๘ การสมรสที่เป็นโมฆะ ไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

เมื่อมีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าการสมรสใดเป็นโมฆะทรัพย์สินที่ฝ่ายใดมีหรือได้มาไม่ว่าก่อนหรือหลังจดทะเบียนสมรส รวมทั้งดอกผลตกเป็นของฝ่ายนั้น ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยพินัยกรรม หรือโดยการให้โดยเสน่หา เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่า ให้ทั้งสองฝ่ายให้แบ่งคนละครึ่ง

มาตรา ๑๔๕๕ เหตุที่การสมรสเป็นโมฆะ ไม่เป็นผลให้ชายหรือหญิงผู้สมรสโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น ถ้าฝ่ายเดียวทำการสมรสโดยสุจริต ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้ และถ้าฝ่ายที่ทำการสมรสโดยสุจริตนั้นต้องยากจนลงและไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สิน หรือจากการงานตามที่เคยทำก่อน มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกค่าเลี้ยงชีพได้ด้วย

ให้นำความในมาตรา ๑๕๒๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๐๐ เหตุที่ศาลพิพากษาว่าการสมรสใดเป็นโมฆะ ไม่เป็นผลให้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต เสื่อมสิทธิที่ได้มาก่อนศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ โดยให้ถือเสมือนไม่มีคำพิพากษาเช่นนั้น

หมวด ๖

การสิ้นสุดแห่งการสมรส

มาตรา ๑๕๐๑ การสมรสย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย การหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอน

มาตรา ๑๕๐๒ การสมรสที่เป็นโมฆะสิ้นสุดลงเมื่อศาลพิพากษาให้เพิกถอน

มาตรา ๑๕๐๓ เหตุที่จะขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการ
สมรส เพราะเหตุว่าเป็นโมฆียะ มีเฉพาะในกรณีที่คู่สมรสทำการ
ฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๔๘ มาตรา ๑๕๐๕ มาตรา ๑๕๐๖ มาตรา ๑๕๐๗
และมาตรา ๑๕๐๘

มาตรา ๑๕๐๔ การสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะฝ่าฝืนมาตรา
๑๔๔๘ ผู้มีส่วนได้เสียขอให้เพิกถอนการสมรสได้ แต่บิดามารดา
หรือผู้ปกครองที่ให้ความยินยอมแล้วจะขอให้เพิกถอนการสมรส
ไม่ได้

ถ้าศาลมิได้สั่งให้เพิกถอนการสมรสจนชายหญิงมีอายุครบ
ตามมาตรา ๑๔๔๘ หรือเมื่อหญิงมีครรภ์ก่อนอายุครบตามมาตรา
๑๔๔๘ ให้ถือว่าการสมรสสมบูรณ์มาตั้งแต่เวลาสมรส

มาตรา ๑๕๐๕ การสมรสที่ได้กระทำไปโดยคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง
สำคัญผิดตัวคู่สมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ

สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะสำคัญผิดตัวคู่สมรสเป็น
อันระงับเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วเก้าสิบวันนับแต่วันสมรส

มาตรา ๑๕๐๖ ถ้าคู่สมรสได้ทำการสมรสโดยถูกกลฉ้อฉล
อันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลนั้นจะไม่ทำการสมรส การสมรส
นั้นเป็นโมฆียะ

ความในวรรคหนึ่ง ไม่ใช้บังคับในกรณีที่กลล้อนั้นเกิดขึ้นโดยบุคคลที่สามโดยคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้เห็นด้วย

สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะถูกกลล้อนั้นเป็นอันระงับเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงกลล้อนั้น หรือเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วหนึ่งปี นับแต่วันสมรส

มาตรา ๑๕๐๗ ถ้าคู่สมรสได้ทำการสมรสโดยถูกข่มขู่อันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่เช่นนั้นจะไม่ทำการสมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆะ

สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะถูกข่มขู่เป็นอันระงับเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วหนึ่งปีนับแต่วันที่พ้นจากการข่มขู่

มาตรา ๑๕๐๘ การสมรสที่เป็นโมฆะเพราะคู่สมรสสำคัญผิดตัวหรือถูกกลล้อนั้นหรือถูกข่มขู่ เฉพาะแต่คู่สมรสที่สำคัญผิดตัวหรือถูกกลล้อนั้น หรือถูกข่มขู่เท่านั้นขอเพิกถอนการสมรสได้

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิขอเพิกถอนการสมรสเป็นบุคคลที่ถูกศาลตั้งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ให้บุคคลซึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้ตั้งให้บุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ ตามมาตรา ๒๕

ขอเพิกถอนการสมรสได้ด้วย แต่ถ้าผู้มีสิทธิขอเพิกถอนการสมรสเป็นคนวิกลจริตที่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ บุคคลดังกล่าวจะร้องขอเพิกถอนการสมรสก็ได้ แต่ต้องขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถพร้อมกันด้วย ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอให้ศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถ ก็ให้ศาลมีคำสั่งยกคำขอเพิกถอนการสมรสของบุคคลดังกล่าว นั้นเสียด้วย

คำสั่งศาลให้ยกคำขอเพิกถอนการสมรสของบุคคลตามวรรคสองไม่กระทบกระเทือนสิทธิการขอเพิกถอนการสมรสของคู่สมรส แต่คู่สมรสจะต้องใช้สิทธินั้นภายในกำหนดระยะเวลาที่คู่สมรสมีอยู่ ถ้าระยะเวลาดังกล่าวเหลืออยู่ไม่ถึงหกเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอเพิกถอนการสมรสของบุคคลดังกล่าว หรือไม่มีเหลืออยู่เลย ก็ให้ขยายระยะเวลานั้นออกไปได้ให้ครบหกเดือนหรืออีกหกเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอเพิกถอนการสมรสของบุคคลดังกล่าว แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๐๕ การสมรสที่มีไว้ได้รับความยินยอมของบุคคลดังกล่าวในมาตรา ๑๔๕๔ การสมรสนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๕๑๐ การสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะมิได้รับความยินยอมของบุคคลดังกล่าวในมาตรา ๑๕๕๔ เฉพาะบุคคลที่อาจให้ความยินยอมตามมาตรา ๑๕๕๔ เท่านั้น ขอให้เพิกถอนการสมรสได้

สิทธิขอเพิกถอนการสมรสตามมาตรานี้เป็นอันระงับเมื่อคู่สมรสนั้นมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์หรือเมื่อหญิงมีครรภ์

การฟ้องขอเพิกถอนการสมรสตามมาตราให้มีอายุความหนึ่งปีนับแต่วันทราบการสมรส

มาตรา ๑๕๑๑ การสมรสที่ได้มีคำพิพากษาให้เพิกถอนนั้น ให้ถือว่าสิ้นสุดลงในวันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการ โดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการเพิกถอนการสมรสนั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๑๒ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยผลของการหย่าโดยคำพิพากษามาใช้บังคับแก่ผลของการเพิกถอนการสมรสโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๑๓ ถ้าปรากฏว่าคู่สมรสที่ถูกฟ้องเพิกถอนการสมรสได้รู้เห็นเป็นใจในเหตุแห่งโมฆียะกรรม คู่สมรสนั้นจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าทดแทนความเสียหายซึ่งคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

ได้รับต่อกาย ชื่อเสียงหรือทรัพย์สิน เนื่องจากการสมรสนั้น และให้นำมาตรา ๑๕๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าหากการเพิกถอนการสมรสตามวรรคหนึ่งทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยากจนลง และไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สินหรือจากการทำงานตามที่เคยทำอยู่ระหว่างสมรส คู่สมรสที่ถูกฟ้องนั้นจะต้องรับผิดชอบในค่าเลี้ยงชีพดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๒๖ ด้วย

มาตรา ๑๕๑๔ การหย่านั้นจะทำได้แต่โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

การหย่าโดยความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน

มาตรา ๑๕๑๕ เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่านั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๑๖ เหตุฟ้องหย่ามีดังต่อไปนี้

(๑) สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยาหรือภริยามิใช่ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๒) สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป หรือ

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ

อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(๓) สามีหรือภริยาทำร้าย หรือทรมานร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(๔) สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(๕) สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๖) สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็น

ปฏิบัติต่อการที่เป็นสามหรือกรียากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้า การกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อ เอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันนั้นสามหรือกรียามาคำนึง ประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(๗) สามหรือกรียาวิกลจริตตลอดมา เกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับ ทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันนั้นสามหรือกรียาคือไป ไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๘) สามหรือกรียาผิดทัณฑ์บนที่ทำ ให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๙) สามหรือกรียาเป็นโรคติดต่ออย่าง ร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรคนั้นมีลักษณะเรื้อรัง ไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(๑๐) สามหรือกรียามีสภาพร่างกาย ทำให้สามหรือกรียานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีก ฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

มาตรา ๑๕๑๗ เหตุฟ้องหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) และ (๒) ถ้าสามหรือกรียาแล้วแต่กรณี ได้ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจ

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

ในการกระทำที่เป็นเหตุหย่านั้น ฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจ นั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

เหตุฟ้องหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑๐) ถ้าเกิดเพราะการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

ในกรณีฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุแห่งการผิดทัณฑ์บนตามมาตรา ๑๕๑๖ (๘) นั้น ถ้าศาลเห็นว่าความประพฤติของสามีหรือภริยาอันเป็นเหตุให้ทำทัณฑ์บนเป็นเหตุเล็กน้อยหรือไม่สำคัญเกี่ยวแก่การอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้หย่าก็ได้

มาตรา ๑๕๑๘ สิทธิฟ้องหย่าย่อมหมดไปในเมื่อฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าได้กระทำการอันแสดงให้เห็นว่าได้ให้อภัยในการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นเหตุให้เกิดสิทธิฟ้องหย่านั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๑๕ ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนวิกลจริตและมีเหตุหย่าเกิดขึ้นไม่ว่าเหตุนั้นจะได้เกิดขึ้นก่อนหรือภายหลังการเป็นคนวิกลจริต ให้บุคคลซึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถตามมาตรา ๒๕ มีอำนาจฟ้องคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าขาด

จากกันและแบ่งทรัพย์สินได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้ายังมีคำ
คำสั่งของศาลแสดงว่าคู่สมรสซึ่งวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ
ก็ให้บุคคลดังกล่าวร้องขอต่อศาลในคดีเดียวกันนั้นให้ศาลมี
คำสั่งว่าคู่สมรสซึ่งวิกลจริตนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ

เมื่อบุคคลดังกล่าวเห็นสมควร จะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่ง
ตามมาตรา ๑๕๒๖ หรือมาตรา ๑๕๓๐ ด้วยก็ได้

ในกรณีที่คู่สมรสซึ่งถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริตยังไม่ได้ถูกสั่ง
ให้เป็นคนไร้ความสามารถ หากศาลเห็นว่าคู่สมรสนั้นยังไม่เป็น
คนที่ควรสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถก็ให้ยกฟ้องคดีนั้นเสีย ถ้า
เห็นว่าเป็นบุคคลที่ควรสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ แต่ยังไม่
สมควรจะให้มีการหย่า ก็ให้ศาลสั่งให้คู่สมรสนั้นเป็นคนไร้ความ
สามารถโดยจะไม่สั่งเรื่องผู้อนุบาลหรือจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาล
ตามมาตรา ๑๕๖๓ ก็ได้ คงพิพากษายกแต่เฉพาะข้อหย่า ใน
กรณีเช่นนี้ศาลจะสั่งกำหนดค่าเลี้ยงชีพด้วยก็ได้ ในกรณีที่ศาล
เห็นว่าคู่สมรสนั้นวิกลจริตอันควรสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
และทั้งมีเหตุควรให้หย่าด้วย ก็ให้ศาลสั่งในคำพิพากษาให้คู่
สมรสนั้นเป็นคนไร้ความสามารถตั้งผู้อนุบาลและให้หย่า

ในกรณีนี้ ถ้าศาลเห็นว่าเหตุหย่าที่ยกขึ้นอ้างในการฟ้องร้อง
นั้นไม่เหมาะสมแก่สภาพของคู่สมรสซึ่งเป็นคนไร้ความสามารถ

ที่จะหย่าจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งก็ดี ตามพฤติการณ์ไม่สมควรที่จะให้มีการหย่าขาดจากกันก็ดี ศาลจะพิพากษาไม่ให้หย่าก็ได้

มาตรา ๑๕๒๐ ถ้าสามีภริยาหย่าโดยความยินยอม ให้ทำ ความตกลงว่าฝ่ายใดจะปกครองบุตรคนใดเป็นหนังสือ ถ้ามิได้ ตกลงกันหรือตกลงกันไม่ได้ ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด

ถ้าหย่าโดยคำพิพากษาของศาล ให้ฝ่ายชนะคดีเป็นผู้ ปกครอง เว้นแต่ศาลจะชี้ขาดให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอก เป็นผู้ปกครอง

มาตรา ๑๕๒๑ ถ้าปรากฏว่าผู้ปกครองตามมาตรา ๑๕๒๐ ประพฤติตนไม่สมควรหรือภายหลังพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลง ไป ศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนตัวผู้ปกครองโดยพึงเล็งถึงความ ผาสุกและประโยชน์ของบุตรนั้นเป็นประมาณ

แม้จะมอบให้ฝ่ายหนึ่งปกครองก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิ ที่จะติดต่อกับบุตรของตนได้ตามสมควร แล้วแต่พฤติการณ์

มาตรา ๑๕๒๒ ถ้าสามีภริยาหย่าโดยความยินยอม ให้ ทำความตกลงกันไว้ในสัญญาหย่าว่าสามีภริยาทั้งสองฝ่าย หรือ สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะออกเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร เป็นจำนวนเงินเท่าใด

ถ้าห้าโดยคำพิพากษาของศาลหรือในกรณีที่สัญญาห้ามิได้กำหนดเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรไว้ ให้ศาลเป็นผู้กำหนด

มาตรา ๑๕๒๓ เมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากันเพราะเหตุตาม มาตรา ๑๕๑๖ (๑) ภริยาหรือสามีมีสิทธิได้รับค่าทดแทน จาก สามีหรือภริยาและจากหญิงอื่นหรือชู้ แล้วแต่กรณี

สามีจะเรียกค่าทดแทนจากผู้ซึ่งล่วงเกินภริยาไปในการทำงาน ชู้สาวก็ได้ และภริยาจะเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่แสดงตน โดยเปิดเผยเพื่อแสดงว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีในการทำงาน ชู้สาวก็ได้

ถ้าสามีหรือภริยายินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้อีกฝ่ายหนึ่ง กระทำการตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) หรือให้ผู้อื่นกระทำการตามวรรคสอง สามีหรือภริยานั้นจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้

มาตรา ๑๕๒๔ ถ้าเหตุแห่งการหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) (๔) หรือ (๖) เกิดขึ้นเพราะฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบก่อให้เกิด ขึ้นโดยมุ่งประสงค์ให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจทนได้ จึงต้องฟ้องหย่า อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ

มาตรา ๑๕๒๕ ค่าทดแทนตามมาตรา ๑๕๒๓ และมาตรา ๑๕๒๔ นั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ โดยศาลจะสั่งให้

ชำระครั้งเดียวหรือแบ่งชำระเป็นงวด ๆ มีกำหนดเวลาตามที่ศาล
จะเห็นสมควรก็ได้

ในกรณีที่ผู้จะต้องชำระค่าทดแทนเป็นคู่สมรสของอีกฝ่าย
หนึ่ง ให้ศาลคำนึงถึงจำนวนทรัพย์สินที่คู่สมรสนั้นได้รับไปจาก
การแบ่งสินสมรสเพราะการหย่านั้นด้วย

มาตรา ๑๕๒๖ ในคดีหย่า ถ้าเหตุแห่งการหย่าเป็นความ
ผิดของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่ฝ่ายเดียว และการหย่านั้นจะ
ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยากจนลง เพราะไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สิน
หรือจากการงานตามที่เคยทำอยู่ระหว่างสมรส อีกฝ่ายหนึ่งนั้น
จะขอให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้ได้ ค่าเลี้ยงชีพนั้นศาล
อาจให้เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้ โดยคำนึงถึงความสามารถของ
ผู้ให้และฐานะของผู้รับและให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๕๘/๓๕
มาตรา ๑๕๕๘/๔๐ และมาตรา ๑๕๕๘/๔๑ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

สิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพเป็นอันสิ้นสุด ถ้ามิได้ฟ้องหรือ
ฟ้องแย้งในคดีหย่านั้น

มาตรา ๑๕๒๗ ถ้าหย่าขาดจากกันเพราะเหตุวิกลจริตตาม
มาตรา ๑๕๑๖ (๓) หรือเพราะเหตุเป็นโรคติดต่ออย่าง

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

ร้ายแรงตามมาตรา ๑๕๑๖ (๕) คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งต้องออกค่าใช้จ่ายให้แก่ฝ่ายที่พิการจรดหรือฝ่ายที่เป็นโรคติดต่อก่อนนั้นโดยกำหนดค่าเลี้ยงชีพอนุโลมตามมาตรา ๑๕๒๖

มาตรา ๑๕๒๘ ถ้าฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพสมรสใหม่ สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพย่อมหมดไป

มาตรา ๑๕๒๙ สิทธิฟ้องร้องโดยอาศัยเหตุในมาตรา ๑๕๑๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๖) หรือมาตรา ๑๕๒๓ ย่อมระงับไปเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันผู้กล่าวอ้างรู้หรือควรรู้ความจริงซึ่งตนอาจยกขึ้นกล่าวอ้าง

เหตุอันจะยกขึ้นฟ้องหย่าไม่ได้แล้วนั้น อาจนำสืบสนับสนุนคดีฟ้องหย่าซึ่งอาศัยเหตุอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๓๐ ขณะคดีฟ้องหย่าอยู่ในระหว่างพิจารณา ถ้าฝ่ายใดร้องขอ ศาลอาจสั่งชั่วคราวให้จัดการตามที่เห็นสมควร เช่น ในเรื่องสินสมรส ที่พักอาศัย การอุปการะเลี้ยงดูสามีภริยา และการพิทักษ์อุปการะเลี้ยงดูบุตร

มาตรา ๑๕๓๑ การสมรสที่จดทะเบียนตามกฎหมายนั้น การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายมีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนการหย่าเป็นต้นไป

การหย่าโดยคำพิพากษามีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการหย่านั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๓๒ เมื่อหย่ากันแล้วให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยา

แต่ในระหว่างสามีภริยา

(ก) ถ้าเป็นการหย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาตามที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนการหย่า

(ข) ถ้าเป็นการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล คำพิพากษาส่วนที่บังคับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยานั้น มีผลย้อนหลังไปถึงวันฟ้องหย่า

มาตรา ๑๕๓๓ เมื่อหย่ากันให้แบ่งสินสมรสให้ชายและหญิงได้ส่วนเท่ากัน

มาตรา ๑๕๓๔ สินสมรสที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจำหน่ายไปเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวก็ดี จำหน่ายไปโดยเจตนาทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเสียหายก็ดี จำหน่ายไปโดยมิได้รับความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในกรณีที่ถูกกฎหมายบังคับว่าการ

จำหน่ายนั้นจะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยก็ดี
จงใจทำลายให้สูญหายไปก็ดี ให้ถือเสมือนว่าทรัพย์สินนั้นยังคง
มีอยู่เพื่อจัดแบ่งสินสมรสตามมาตรา ๑๕๓๓ และถ้าคู่สมรสอีก
ฝ่ายหนึ่งได้รับส่วนแบ่งสินสมรสไม่ครบตามจำนวนที่ควรจะได้
ให้คู่สมรสฝ่ายที่ได้จำหน่ายหรือจงใจทำลายสินสมรสนั้นชดใช้
จากสินสมรสส่วนของตนหรือสินส่วนตัว

มาตรา ๑๕๓๕ เมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ให้แบ่งความรับผิดชอบ
ในหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบด้วยกันตามส่วนเท่ากัน

ลักษณะ ๒

บิดามารดากับบุตร

หมวด ๑

บิดามารดา

มาตรา ๑๕๓๖ เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภริยาชายหรือ
ภายในสามร้อยสิบวัน นับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง ให้
สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็น
สามี หรือเคยเป็นสามี แล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่บุตรที่เกิดจากหญิง ก่อนที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแสดงว่าการสมรสเป็น โฆษะ หรือภายในระยะเวลาสามร้อยสิบวันนับแต่วันนั้น

มาตรา ๑๕๓๗ ในกรณีที่หญิงทำการสมรสใหม่นั้นเป็น การฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๓ และคลอดบุตรภายในสามร้อยสิบวัน นับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กที่ เกิดแต่หญิงนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีคน ใหม่ และห้ามมิให้นำข้อสันนิษฐานในมาตรา ๑๕๓๖ ที่ว่าเด็ก เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีเดิมมาใช้บังคับ ทั้งนี้ เว้น แต่มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าเด็กมิใช่บุตรชอบด้วยกฎหมาย ของชายผู้เป็นสามีคนใหม่นั้น

มาตรา ๑๕๓๘ ในกรณีที่หญิงทำการสมรสฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๒ และหญิงนั้นคลอดบุตรภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วัน ทำการสมรส ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กนั้นเป็นบุตรชอบด้วย กฎหมายของสามีคนใหม่ และห้ามมิให้นำข้อสันนิษฐานใน มาตรา ๑๕๓๖ วรรคหนึ่ง ว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ สามีเดิมมาใช้บังคับ ทั้งนี้ เว้นแต่มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่า เด็กมิใช่บุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีคนใหม่นั้น

มาตรา ๑๕๓๕ เด็กตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๕๓๖ ชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีจะไม่รับเป็นบุตรของตนก็ได้ โดยฟ้องเด็กกับมารดาด้วยกันเป็นจำเลยและพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้อยู่ร่วมกับมารดาเด็กในระยะเวลาตั้งครรภ์ คือระหว่างร้อยแปดสิบวันถึงสามร้อยสิบวันก่อนเด็กเกิดหรือตนไม่สามารถเป็นบิดาของเด็กได้เพราะเหตุอย่างอื่น

แต่ถ้าในขณะที่ยื่นฟ้องมารดาเด็กไม่มีชีวิตอยู่ จะฟ้องเด็กแต่ผู้เดียวเป็นจำเลยก็ได้ ถ้าเด็กไม่มีชีวิตอยู่ไม่ว่ามารดาของเด็กจะมีชีวิตอยู่หรือไม่ จะยื่นคำร้องขอให้ศาลแสดงว่าเด็กนั้นไม่เป็นบุตรก็ได้ ในกรณีที่มารดาของเด็กหรือทายาทของเด็กยังมีชีวิตอยู่ ให้ศาลส่งสำเนาคำร้องนี้ไปให้ด้วย และถ้าศาลเห็นสมควร จะส่งสำเนาคำร้องไปให้อัยการพิจารณาเพื่อดำเนินคดีแทนเด็กด้วยก็ได้

มาตรา ๑๕๔๐ ในกรณีดังกล่าวในมาตรา ๑๕๓๕ ถ้าชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีพิสูจน์ได้ว่าเด็กเกิดในเวลาน้อยกว่าร้อยแปดสิบวันภายหลังวันทำการสมรส ชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีไม่จำเป็นต้องพิสูจน์อย่างอื่นอีกในข้อไม่รับเด็กเป็นบุตร

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีได้ร่วมประเวณีกับมารดาเด็กในระยะเวลาตั้งครรภ์ตามมาตรา ๑๕๓๕

มาตรา ๑๕๔๑ ชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีจะฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา ๑๕๓๕ ไม่ได้ ถ้าปรากฏว่าตนเป็นผู้แจ้งการเกิดของเด็กในทะเบียนคนเกิดเองว่าเป็นบุตรของตนหรือจัดหรือยอมให้มีการแจ้งดังกล่าว

มาตรา ๑๕๔๒ การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร ชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันเด็กเกิด ถ้าฟ้องภายหลังนั้นจะต้องพิสูจน์ว่าตนเพิ่งรู้ถึงการเกิดของเด็กและยังไม่พ้นสามเดือนนับแต่วันที่รู้ แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันเกิดของเด็ก

ในกรณีที่มิคำพิพากษาของศาลแสดงว่าเด็กมิใช่เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีคนใหม่ตามมาตรา ๑๕๓๗ หรือมาตรา ๑๕๓๘ ถ้าผู้เคยเป็นสามีเดิมซึ่งตั้งด้วยบทสันนิษฐานว่า เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนตามมาตรา ๑๕๓๖ ประสงค์จะฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร ให้ฟ้องคดีภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้ว่ามีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันเกิดของเด็ก

มาตรา ๑๕๔๓ ในกรณีที่สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีได้ฟ้องคดีที่ไม่รับเด็กเป็นบุตรแล้วและตายก่อนคดีนั้นถึงที่สุด ผู้มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกับเด็กหรือผู้จะเสียชีวิตรับมรดกเพราะการเกิดของเด็กนั้น จะขอเข้าเป็นคู่ความแทนที่หรืออาจถูกเรียกให้เข้ามาเป็นคู่ความแทนที่สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีก็ได้

มาตรา ๑๕๔๔ การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรผู้มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกับเด็กหรือผู้จะเสียชีวิตรับมรดกเพราะการเกิดของเด็ก อาจฟ้องได้ในกรณีต่อไปนี้

(๑) สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีตายก่อนพ้นระยะเวลาที่สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีจะฟ้องได้

(๒) เด็กเกิดภายหลังการตายของสามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามี

การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรในกรณี (๑) ต้องฟ้องภายในหกเดือนนับแต่วันที่สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีตาย การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรในกรณี (๒) ต้องฟ้องภายในหกเดือนนับแต่วันที่เด็กเกิด

มาตรา ๑๕๔๕ เด็กอาจร้องขอให้อัยการยกคดีขึ้นว่ากล่าวปฏิบัติเสรีความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๑๕๓๖ ของ

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

ชายผู้เป็นสามีของมารดาของตน ได้ถ้าตนมิได้เป็นบุตรสืบสา
โลหิตของชายผู้เป็นสามีของมารดา และ

(๑) สามีของมารดาถึงแก่ความตายหรือ
ถือว่าถึงแก่ความตายเพราะมีคำสั่งศาล แสดงว่าเป็นคนสาบสูญ
และในขณะที่ถึงแก่ความตายหรือถือว่าถึงแก่ความตายนั้น
สามีของมารดายังคงมีสิทธิฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรได้ตาม
มาตรา ๑๕๔๒

(๒) การสมรสระหว่างสามีของมารดา
กับมารดาได้สิ้นสุดลงด้วยการหย่า ศาลพิพากษาให้เพิกถอนหรือ
ศาลพิพากษาแสดงว่าเป็นโมฆะ

(๓) สามีของมารดากับมารดามิได้อยู่
กินฉันสามีภริยาเกินสามปี และไม่เป็นที่คาดหมายได้ว่าจะกลับ
มาอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีก แต่ความข้อนี้นมิให้ใช้บังคับใน
กรณีที่สามีของมารดากับมารดาอยู่ต่างหากจากกันตามคำสั่งของ
ศาลตามมาตรา ๑๕๖๒

(๔) มารดาได้ทำการสมรสกับชายผู้ซึ่ง
เด็กนั้นเป็นผู้สืบสาโลหิต

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๑

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

(๕) สามีของมารดากระทำผิดต่อหน้าที่ในฐานะเป็นบิดาซึ่งเป็นผลเสียหายแก่เด็กถึงขนาดชอบที่เด็กจะปฏิเสธความสัมพันธ์กับสามีของมารดาในฐานะบุตรกับบิดา

(๖) สามีของมารดาประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงหรือดำเนินชีวิตโดยไร้เกียรติหรือผิดศีลธรรม ทั้งนี้ ถึงขนาดชอบที่เด็กจะปฏิเสธความสัมพันธ์กับสามีของมารดาในฐานะบุตรกับบิดา หรือ

(๗) สามีของมารดาเป็นโรคร้ายทางกรรมพันธุ์และมีเหตุอันควรเห็นได้ว่าการที่สามีของมารดาเป็นโรคร้ายเช่นนั้นจะเป็นที่เสียหายแก่ตน ถึงขนาดชอบที่เด็กจะปฏิเสธความสัมพันธ์กับสามีของมารดาในฐานะบุตรกับบิดา

การฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายในกรณี

(๑) (๒) (๔) (๕) หรือ (๖) ต้องฟ้องภายในสองปีนับแต่วันที่เด็กรู้ว่าตนมิได้เป็นบุตรสืบสาโลหิตของชายผู้เป็นสามีของมารดา และได้รับข้อเท็จจริงดังกล่าวใน (๑) (๒) (๔) (๕) หรือ (๖) นั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๔๖ เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชายให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น

มาตรา ๑๕๔๗ เด็กเกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

มาตรา ๑๕๔๘ บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้ต่อเมื่อเด็กหรือมารดาเด็กไม่คัดค้านว่าผู้จดทะเบียนมิใช่บิดา ถ้ามีการคัดค้านเช่นนั้น การจดทะเบียนว่าเป็นบุตรต้องมีคำพิพากษาของศาล

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้แจ้งความการจดทะเบียนไปยังเด็กและมารดาเด็ก ถ้าไม่คัดค้านว่า ผู้จดทะเบียนมิใช่บิดาภายในหกสิบวันนับแต่การแจ้งความนั้นถึงเด็กหรือมารดาเด็ก ให้ถือว่าเด็กหรือมารดาเด็กไม่ตั้งใจคัดค้าน ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กอยู่นอกประเทศไทย ให้ขยายเวลานั้นเป็นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

มาตรา ๑๕๔๙ เมื่อนายทะเบียนได้แจ้งการจดทะเบียนขอรับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายไปยังเด็กและมารดาเด็กตามมาตรา ๑๕๔๘ แล้ว ไม่ว่าเด็กหรือมารดาเด็กจะคัดค้านการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา ๑๕๔๘ หรือไม่ ภายในกำหนดเวลาไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันแจ้งการจดทะเบียนถึงเด็กหรือมารดาเด็ก เด็กหรือมารดาเด็กอาจแจ้งให้นายทะเบียน

จดบันทึกไว้ได้ว่าผู้จดทะเบียนไม่สมควร เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด

เมื่อได้มีคำแจ้งของเด็กหรือมารดาเด็กดังกล่าวในวรรคหนึ่งแล้ว แม้จะได้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา ๑๕๔๘ บิดาของเด็กก็ยังใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดตามที่เด็กหรือมารดาเด็กแจ้งว่าบิดาไม่สมควรเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองนั้นไม่ได้ จนกว่าศาลจะพิพากษาให้บิดาของเด็กใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด หรือกำหนดเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือมารดาเด็กแจ้งต่อนายทะเบียนว่าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่สมควรใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดนั้นได้ล่วงพ้นไปโดยเด็กหรือมารดาเด็กมิได้ร้องขอต่อศาลให้พิพากษาว่าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่เป็นผู้สมควรใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด

ในคดีที่ศาลพิพากษาว่าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเป็นผู้ไม่สมควรใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ศาลจะพิพากษาในคดีเดียวกันนั้นให้ผู้ใดเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือเป็นผู้ปกครองเพื่อการปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

มาตรา ๑๕๕๐ การคัดค้านว่าผู้ซึ่งจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมิใช่เป็นบิดาตามมาตรา ๑๕๔๘ หรือการแจ้งให้นาย

ทะเบียนบันทึกไว้ว่าผู้ซึ่งขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่สมควร
เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดตามมาตรา ๑๕๔๕
ถ้าผู้ซึ่งคัดค้านหรือแจ้งให้นายทะเบียนบันทึกเป็นเด็กมีอายุ
ไม่ถึงสิบห้าปี การคัดค้านหรือการแจ้งนั้น จะต้องได้รับความ
ยินยอมของผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองก่อน

มาตรา ๑๕๕๑ ในกรณีที่มีการคัดค้านว่าผู้ซึ่งขอจดทะเบียน
รับเด็กเป็นบุตรมิใช่บิดาของเด็ก เมื่อผู้ซึ่งขอจดทะเบียนรับเด็ก
เป็นบุตรนำคดีไปสู่ศาลขอให้ศาลพิพากษาว่าผู้ขอจดทะเบียน
รับเด็กเป็นบุตรเป็นบิดาของเด็ก เด็กหรือมารดาเด็กจะขอให้
ศาลพิพากษาในคดีเดียวกันนั้นก็ได้ว่า ผู้ขอจดทะเบียนรับเด็ก
เป็นบุตรแม้จะเป็นบิดาของเด็ก ก็เป็นผู้ไม่สมควรใช้อำนาจ
ปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ในกรณีเช่นว่านี้ให้นำความใน
วรรคสามของมาตรา ๑๕๔๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๕๒ ในกรณีที่เด็กไม่มีมารดาหรือมีมารดาแต่
มารดาถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ก่อนหน้าที่
จะมีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร และศาลได้ตั้งผู้อื่นเป็น
ผู้ปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ถ้าผู้ขอจดทะเบียนรับเด็กเป็น
บุตรเห็นว่าเพื่อประโยชน์แก่เด็ก ตนสมควรเป็นผู้ใช้อำนาจ

ปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ผู้จดทะเบียนจะร้องขอต่อศาล ให้ศาลมีคำสั่งถอนความเป็นผู้ปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด โดยให้ผู้จดทะเบียนเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองก็ได้ แต่ทั้งนี้ ต้องร้องขอต่อศาลภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้จดทะเบียน หรือวันที่ศาลได้มีคำสั่งอันถึงที่สุดให้จดทะเบียน

มาตรา ๑๕๕๓ ในกรณีที่มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ไว้ก่อนที่มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ถ้าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเห็นว่า เพื่อประโยชน์แก่เด็ก ตนสมควร เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดให้นำมาตรา ๑๕๕๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๕๔ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนเด็กรับเป็นบุตร เพราะเหตุว่าผู้ขอให้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้การจดทะเบียนนั้น อนึ่ง ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน

มาตรา ๑๕๕๕ การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายให้มีได้แต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีการข่มขืนกระทำชำเรา ผิดคร่า หรือหน่วงเหนี่ยวกักขังหญิงมารดา โดยมีชอบด้วยกฎหมาย ในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(๒) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางซู้สาว หรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(๓) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน

(๔) เมื่อปรากฏในทะเบียนคนเกิดว่าเด็กเป็นบุตรโดยบิดาเป็นผู้จดทะเบียนนั้นเอง หรือการจดทะเบียนนั้นได้กระทำด้วยความรู้เห็นยินยอมของบิดา

(๕) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

(๖) เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ และไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของชายอื่น

(๗) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตร

พฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตรนั้น ให้พิจารณาข้อเท็จจริงที่แสดงความเกี่ยวข้องของฉันทันบิดากับบุตรซึ่งปรากฏใน

ระหว่างตัวเด็กกับครอบครัวที่เด็กอ้างว่าตนสังกัดอยู่ เช่น บิดา ให้การศึกษา ให้ความอุปการะเลี้ยงดูหรือยอมให้เด็กนั้นใช้ชื่อ สกุลของตนหรือโดยเหตุประการอื่น

ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวข้างต้น ถ้าปรากฏว่าชายไม่ อาจเป็นบิดาของเด็กนั้นได้ ให้ยกฟ้องเสีย

มาตรา ๑๕๕๖ การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรในระหว่าง ที่เด็กเป็นผู้เยาว์ ถ้าเด็กมีอายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ ผู้แทน โดยชอบธรรมของเด็กเป็นผู้ฟ้องแทน ในกรณีที่เด็กไม่มีผู้แทน โดยชอบธรรม หรือมีแต่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่สามารถทำ หน้าที่ได้ ญาติสนิทของเด็กหรืออัยการอารรังขอต่อศาลให้ ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีเพื่อทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนเด็กก็ได้

เมื่อเด็กมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์ เด็กต้องฟ้องเอง ทั้งนี้ โดย ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม

ในกรณีที่เด็กบรรลุนิติภาวะแล้ว จะต้องฟ้องคดีภายใน หนึ่งปีนับแต่วันบรรลุนิติภาวะ

ในกรณีที่เด็กตายในระหว่างที่เด็กนั้นยังมีสิทธิฟ้องคดี ขอให้รับเด็กเป็นบุตรอยู่ ผู้สืบสันดานของเด็กจะฟ้องคดีขอให้ รับเด็กเป็นบุตรก็ได้ ถ้าผู้สืบสันดานของเด็กได้รู้เหตุที่อาจขอให้

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๘

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๘ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

รับเด็กเป็นบุตรมาก่อนวันที่เด็กนั้นตาย ผู้สืบสันดานของเด็ก จะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เด็กนั้นตาย ถ้าผู้สืบสันดาน ของเด็กได้รู้เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตรภายหลังที่เด็กนั้นตาย ผู้สืบสันดานของเด็กจะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้เหตุ ดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ต้องไม่พ้นสิบปีนับแต่วันที่เด็กนั้นตาย

การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตร ในระหว่างที่ผู้สืบสันดาน ของเด็กเป็นผู้เยาว์ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมา ใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๕๗ การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๑๕๕๗ มีผล

(๑) นับแต่วันสมรส ในกรณีที่บิดา มารดาสมรสกันภายหลัง

(๒) นับแต่วันจดทะเบียน ในกรณีที่บิดา จดทะเบียนเด็กเป็นบุตร

(๓) นับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร แต่ทั้งนี้จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิ ของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษา

มาตรา ๑๕๕๘ การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรของผู้ตาย
ที่ได้ฟ้องภายในกำหนดอายุความมรดก ถ้าศาลได้พิพากษาว่า
เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย เด็กนั้นมีสิทธิรับมรดก
ในฐานะทายาทโดยธรรม

ในกรณีที่ได้มีการแบ่งมรดกไปแล้ว ให้นำบทบัญญัติแห่ง
ประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยเรื่องลาภมิควรได้มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

มาตรา ๑๕๕๙ เมื่อได้จัดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้วจะถอน
มิได้

มาตรา ๑๕๖๐ บุตรเกิดระหว่างสมรสซึ่งศาลพิพากษาให้
เพิกถอนภายหลังนั้นให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร

มาตรา ๑๕๖๑ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา

ในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา

มาตรา ๑๕๖๒ ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือ
คดีอาญามีได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขอ อัยการ
จะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา ๑๕๖๓ บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

มาตรา ๑๕๖๔ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

มาตรา ๑๕๖๕ การร้องขอค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรหรือขอให้บุตรได้รับการอุปการะเลี้ยงดูโดยประการอื่น นอกจากอัยการ จะยกคดีขึ้นว่ากล่าวตามมาตรา ๑๕๖๒ แล้ว บิดาหรือมารดาจะนำคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา ๑๕๖๖ บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา

อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) บิดาหรือมารดาตาย
- (๒) ไม่แน่นอนว่าบิดาหรือมารดามีชีวิตอยู่หรือตาย
- (๓) บิดาหรือมารดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) บิดาหรือมารดาต้องเข้ารักษาตัวใน
โรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน

(๕) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดา
หรือมารดา

อำนาจปกครองอยู่กับมารดาในกรณีที่บุตร
เกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย และยังมีได้เป็นบุตรชอบ
ด้วยกฎหมายตามมาตรา ๑๕๔๗

มาตรา ๑๕๖๗ ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ

(๑) กำหนดที่อยู่ของบุตร

(๒) ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าว

สั่งสอน

(๓) ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่
ความสามารถและฐานะานุรูป

(๔) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกัก
บุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๑๕๖๘ เมื่อบุคคลใดมีบุตรติดมาได้สมรสกับบุคคล
อื่น อำนาจปกครองที่มีต่อบุตรอยู่กับผู้ที่บุตรนั้นติดมา

มาตรา ๑๕๖๘ ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตรในกรณีที่บุตรถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๗๐ คำบอกกล่าวที่ผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา ๑๕๖๖ หรือมาตรา ๑๕๖๘ แจ่งไปหรือรับแจ่งมาให้ถือว่าเป็นคำบอกกล่าวที่บุตรได้แจ่งไปหรือรับแจ่งมา

มาตรา ๑๕๗๑ อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ

มาตรา ๑๕๗๒ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำหน้าที่บุตรจะต้องทำเองโดยมิได้รับความยินยอมของบุตรไม่ได้

มาตรา ๑๕๗๓ ถ้าบุตรมีเงินได้ ให้ใช้เงินนั้นเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาก่อน ส่วนที่เหลือผู้ใช้อำนาจปกครองต้องเก็บรักษาไว้เพื่อส่งมอบแก่บุตร แต่ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองไม่มีเงินได้เพียงพอแก่การครองชีพตามสมควรแก่ฐานะ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะใช้เงินนั้นตามสมควรก็ได้ เว้นแต่

จะเป็นเงินได้ที่เกิดจากทรัพย์สินโดยการให้โดยเสน่หาหรือพินัยกรรมซึ่งมีเงื่อนไขว่ามีให้ผู้ใช้อำนาจปกครองได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น ๆ

มาตรา ๑๕๗๔ นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

(๑) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก จำนอง ปลดจำนองให้แก่ผู้จำนอง หรือโอนสิทธิจำนองอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้

(๒) ก่อตั้ง หรือกระทำให้สุดสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

(๓) จำหน่ายหรือก่อข้อผูกพันที่จะให้ จำหน่ายไปซึ่งสิทธิเรียกร้องที่มุ่งจะก่อตั้งหรือโอนไปซึ่งทรัพย์สินในที่ดิน หรือที่จะทำให้ที่ดินปลอดจากสิทธิดังกล่าว

(๔) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี หรือให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์

(๕) ขาย หรือแลกเปลี่ยนสังหาริมทรัพย์
ที่มีทะเบียนแสดงกรรมสิทธิ์หรือเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ที่ผู้เยาว์
ได้มาโดยการรับมรดก หรือโดยการให้โดยเสน่หาจากบุคคลอื่น
นอกจากบิดาหรือมารดา

(๖) ให้กู้ยืมเงิน

(๗) นำทรัพย์สินไปแสวงหาผลประโยชน์
นอกจากในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๕๘/๔ (๑) (๒) หรือ
(๓)

(๘) ประนีประนอมขอความ

(๙) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่จะเอาเงินได้
ของผู้เยาว์ให้แทนผู้เยาว์เพื่อการกุศลสาธารณะ หรือการสังคม
พอสมควรแก่ฐานะานุรูปของผู้เยาว์

(๑๐) ไม่รับมรดกหรือการให้โดยเสน่หา
ซึ่งไม่มีเงื่อนไข หรือค่าการคิดค้น

(๑๑) รับหรือไม่รับมรดก หรือการให้โดย
เสน่หา ซึ่งมีเงื่อนไขหรือค่าการคิดค้น

(๑๒) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการ

วินิจฉัย

(๑๓) เข้าเป็นผู้กำกับประกันหรือเป็นผู้รับ
เรือน หรือเป็นผู้ประกันผู้ต้องหา หรือจำเลยหรือนำเอาทรัพย์สิน
สินไปเป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือทำนิติกรรม
อื่นที่มีผลให้ผู้เยาว์ต้องรับเป็นผู้ชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทน
บุคคลอื่น

มาตรา ๑๕๗๕ ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจ
ปกครอง หรือประโยชน์ของกลุ่มสมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจ
ปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองต้อง
ได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๕๗๖ ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือ
ของกลุ่มสมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา ๑๕๗๕
ให้หมายความรวมถึงประโยชน์ในกิจการดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(๑) ประโยชน์ในกิจการที่กระทำกับห้าง
หุ้นส่วนสามัญที่บุคคลดังกล่าวนั้นเป็นหุ้นส่วน

(๒) ประโยชน์ในกิจการที่กระทำกับห้าง
หุ้นส่วนจำกัดที่บุคคลดังกล่าวนั้นเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัด
ความรับผิด

มาตรา ๑๕๗๗ บุคคลใดจะโอนทรัพย์สินให้ผู้เยาว์โดย
พินัยกรรมหรือ โดยการให้โดยเสน่หาซึ่งมีเงื่อนไขให้บุคคลอื่น

นอกจากผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้จัดการจนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะก็ได้ ผู้จัดการนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งผู้โอนระบุชื่อไว้ หรือถ้ามิได้ระบุไว้ก็ให้ศาลสั่ง แต่การจัดการทรัพย์สินนั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๖๐ มาตรา ๖๑ มาตรา ๖๓

มาตรา ๑๕๗๘ ในกรณีที่อำนาจปกครองสิ้นไปเพราะผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะผู้ใช้อำนาจปกครองต้องรีบส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการและบัญชีในการนั้นให้ผู้บรรลุนิติภาวะเพื่อรับรอง ถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้น ก็ให้ส่งมอบพร้อมด้วยบัญชี

ในกรณีที่อำนาจปกครองสิ้นไปเพราะเหตุอื่นนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่งให้มอบทรัพย์สิน บัญชี และเอกสารที่เกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินให้แก่ผู้ใช้อำนาจปกครอง ถ้ามี หรือผู้ปกครอง แล้วแต่กรณี เพื่อรับรอง

มาตรา ๑๕๗๙ ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายและมีบุตรที่เกิดด้วยกันและคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งจะสมรสใหม่ ถ้าคู่สมรสนั้นได้ครอบครองทรัพย์สินอันเป็นสัดส่วนของบุตรไว้อย่างถูกต้องแล้ว จะส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุตรในเมื่อสามารถจัดการก็ได้ หรือมิฉะนั้นจะเก็บรักษาไว้เพื่อมอบให้บุตรเมื่อถึง

เวลาอันสมควรก็ได้ แต่ถ้าทรัพย์สินใดเป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๕๖ หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ ให้ลงข้อบุตรเป็นเจ้าของรวมในเอกสารนั้น ก่อนที่จะจัดการดังกล่าวคู่สมรสนั้นจะทำการสมรสมิได้

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้คู่สมรสดังกล่าวทำการสมรสไปก่อนก็ได้ คำสั่งศาลเช่นว่านี้ ให้ระบุไว้ด้วยว่าให้คู่สมรสปฏิบัติการแบ่งแยกทรัพย์สินและทำบัญชีทรัพย์สิน ตามความในวรรคหนึ่งภายในกำหนดเวลาเท่าใดภายหลังจากการสมรสนั้นด้วย

ในกรณีที่การสมรสได้กระทำไปโดยมิได้ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่คู่สมรสไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลดังกล่าวในวรรคสอง เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือเมื่อญาติของผู้เยาว์หรืออัยการร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ถอนอำนาจปกครองจากคู่สมรสนั้น หรือจะมอบให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทำบัญชีและลงข้อบุตรเป็นเจ้าของรวมในเอกสารดังกล่าวแทน โดยให้คู่สมรสเสียค่าใช้จ่ายก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้ถือว่าบุตรบุญธรรมของคู่สมรสที่ตายไปและที่มีชีวิตอยู่ทั้งสองฝ่ายเป็นบุตรที่เกิดจากคู่สมรส

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

มาตรา ๑๕๘๐ เมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้ว หรือเมื่อมีผู้ปกครองคนใหม่ ผู้เยาว์ผู้บรรลุนิติภาวะหรือผู้ปกครองคนใหม่ จะให้การรับรองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้ก็ต่อเมื่อได้รับมอบทรัพย์สิน บัญชี และเอกสารตามมาตรา ๑๕๗๘ แล้ว

มาตรา ๑๕๘๑ กติเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินในระหว่างผู้เยาว์กับผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่เวลาที่อำนาจปกครองสิ้นไป

ถ้าอำนาจปกครองสิ้นไปขณะบุตรยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ให้เริ่มนับอายุความในวรรคหนึ่งตั้งแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ หรือเมื่อมีผู้แทนโดยชอบธรรมขึ้นใหม่

มาตรา ๑๕๘๒ ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถโดยคำสั่งของศาลก็ดี ใช้อำนาจปกครองเกี่ยวแก่ตัวผู้เยาว์โดยมิชอบก็ดี ประพฤติชั่วร้ายก็ดี ในกรณีเหล่านี้ศาลจะสั่งเอง หรือจะสั่งเมื่อญาติของผู้เยาว์หรืออัยการร้องขอให้ถอนอำนาจปกครองเสียบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองล้มละลายก็ดี หรือจัดการทรัพย์สิน
ของผู้เยาว์ในทางที่ผิดจนอาจเป็นภัยก็ดี ศาลจะสั่งตามวิธีใน
วรรคหนึ่งให้ถอนอำนาจจัดการทรัพย์สินเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๘๓ ผู้ถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือ
ทั้งหมดนั้น ถ้าเหตุดังกล่าวไว้ในมาตราก่อนสิ้นไปแล้ว และเมื่อ
ตนเองหรือญาติของผู้เยาว์ร้องขอ ศาลจะสั่งให้มีอำนาจปกครอง
ดังเดิมก็ได้

มาตรา ๑๕๘๔ การที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจ
ปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ไม่เป็นเหตุให้ผู้นั้นพ้นจากหน้าที่
อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ตามกฎหมาย

หมวด ๓

ความปกครอง

มาตรา ๑๕๘๕ บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่มีบิดา
มารดาหรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองเสียแล้วนั้น จะจัด
ให้มีผู้ปกครองขึ้นในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจตามมาตรา
๑๕๘๒ จะตั้งผู้ปกครองเพื่อจัดการทรัพย์สินเป็นพิเศษก็ได้

มาตรา ๑๕๘๖ ผู้ปกครองตามมาตรา ๑๕๘๕ จะตั้งโดย
พินัยกรรมของบิดาหรือมารดาซึ่งตายที่หลังก็ได้ หรือเมื่อญาติ
ของผู้เยาว์หรืออัยการร้องขอ ศาลจะตั้งก็ได้

มาตรา ๑๕๘๗ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วอาจถูกตั้งเป็น
ผู้ปกครองได้ เว้นแต่

(๑) ผู้ซึ่งศาลตั้งว่าเป็นคนไร้ความ
สามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) ผู้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลาย

(๓) ผู้ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะปกครอง
ผู้เยาว์หรือทรัพย์สินของผู้เยาว์

(๔) ผู้ซึ่งมีหรือเคยมีคดีในศาลกับ
ผู้เยาว์ ผู้บุพการีหรือพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือ
มารดากับผู้เยาว์

(๕) ผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายที่หลัง
ได้ระบุชื่อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครอง

มาตรา ๑๕๘๘ ถ้าหากต่อมา ผู้ซึ่งมีส่วนได้เสียหรืออัยการ
พิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่ศาลตั้ง หรือที่บิดามารดาตั้งโดยพินัยกรรม

เป็นผู้ต้องห้ามตามมาตรา ๑๕๘๗ ให้ศาลพิพากษาเพิกถอนคำสั่งตั้งบุคคลดังกล่าวนั้นเสีย และมีคำสั่งเกี่ยวกับผู้ปกครองต่อไปตามที่เห็นสมควร

การเพิกถอนคำสั่งตั้งผู้ปกครองไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต เว้นแต่ในกรณีการเพิกถอนคำสั่งตั้งผู้ปกครองที่ต้องห้ามตามมาตรา ๑๕๘๗ (๑) การกระทำของผู้ปกครองไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ ไม่ว่าบุคคลภายนอกจะได้กระทำการโดยสุจริตหรือไม่

มาตรา ๑๕๘๘ บุคคลใดจะบรรลุนิติภาวะหรือไม่ก็ตาม ถ้ายังมีได้สมรสและศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถแล้ว ให้บิดาและมารดาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ถ้ามีบิดาหรือมารดา ให้บิดาหรือมารดาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งตั้งบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้ใช้อำนาจปกครองผู้ปกครอง บิดาหรือมารดาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ให้คำสั่งนั้นมีผลเป็นการถอนผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองที่เป็นอยู่ในขณะนั้นด้วย

มาตรา ๑๕๕๐ ผู้ปกครองมิได้คราวหนึ่งเพียงคนเดียว แต่ในกรณีที่มิได้เหตุผลสมควร ศาลจะตั้งผู้ปกครองหลายคนให้กระทำการร่วมกันหรือกำหนดอำนาจให้ไว้เฉพาะคนหนึ่งๆ ก็ได้

มาตรา ๑๕๕๑ ความเป็นผู้ปกครองนั้นเริ่มแต่วันทราบคำบอกกล่าวการตั้ง

มาตรา ๑๕๕๒ ให้ผู้ปกครองรีบทำบัญชีทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองให้เสร็จภายในสามเดือนนับแต่วันทราบการตั้ง แต่ผู้ปกครองจะร้องต่อศาลก่อนสิ้นกำหนดขอให้ยืดเวลาก็ได้

บัญชีนั้นต้องทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนซึ่งต้องเป็นญาติของผู้อยู่ในปกครอง ถ้าหาญาติไม่ได้จะให้ผู้อื่นเป็นพยานก็ได้

มาตรา ๑๕๕๓ ให้ผู้ปกครองยื่นสำเนาบัญชีทรัพย์สินที่ตนรับรองว่าถูกต้องต่อศาลฉบับหนึ่งภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้ทำบัญชีทรัพย์สินแล้ว และศาลจะสั่งให้ผู้ปกครองชี้แจงเพิ่มเติมหรือให้นำเอกสารมาประกอบเพื่อแสดงให้เห็นว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้วก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าบัญชีถูกต้องแล้ว ให้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ถ้าศาลมิได้แจ้งให้ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันยื่นบัญชี หรือ

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

วันซึ่งแจ้งเพิ่มเติมหรือวันนำเอกสารยื่นประกอบ แล้วแต่กรณี ให้ถือว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้ว

มาตรา ๑๕๕๔ ถ้าผู้ปกครองไม่ปฏิบัติเกี่ยวแก่การทำบัญชีทรัพย์สินหรือการยื่นบัญชีทรัพย์สินให้ถูกต้องครบถ้วนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๕๒ หรือมาตรา ๑๕๕๓ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลซึ่งสั่งตามมาตรา ๑๕๕๓ หรือศาลไม่พอใจในบัญชีทรัพย์สินเพราะทำขึ้นด้วยความเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่สุจริต หรือเห็นได้ชัดว่าผู้ปกครองหย่อนความสามารถศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๕๕ ก่อนที่ศาลยอมรับบัญชีนั้น ห้ามมิให้ผู้ปกครองทำกิจการใด เว้นแต่เป็นการเร่งร้อนและจำเป็น แต่จะยกข้อห้ามดังกล่าวขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนไม่ได้

มาตรา ๑๕๕๖ ถ้ามีหนี้เป็นคุณแก่ผู้ปกครองแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครองหรือเป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครองแต่เป็นโทษต่อผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองแจ้งข้อความเหล่านั้นต่อศาลก่อนลงมือทำบัญชีทรัพย์สิน

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่ามิหน้เป็นคุณแก่ตนแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง และมีได้แจ้งข้อความนั้นต่อศาล หน้ของผู้ปกครองนั้นย่อมสูญไป

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่ามิหน้เป็นโทษต่อตน แต่เป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครอง และมีได้แจ้งข้อความนั้นต่อศาล ศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองก็ได้

มาตรา ๑๕๙๑ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยลำพัง หรือเมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ผู้ปกครอง

(๑) หาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง ตลอดจนการมอบคืนทรัพย์สินนั้น

(๒) แกลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง

มาตรา ๑๕๙๒ ในระหว่างปกครอง ถ้าผู้อยู่ในปกครองได้ทรัพย์สินอันมีค่ามาโดยทางมรดกหรือการให้โดยเสน่หาให้นำมาตรา ๑๕๙๒ ถึงมาตรา ๑๕๙๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๙๓/๑ ให้ผู้ปกครองทำบัญชีทรัพย์สินส่งต่อศาลปีละครั้งนับแต่วันเป็นผู้ปกครอง แต่เมื่อศาลได้รับบัญชีปีแรกแล้วจะสั่งให้ส่งบัญชีเช่นว่านั้นในระยะเวลาเกินหนึ่งปีก็ได้

มาตรา ๑๕๕๘/๒ ผู้ปกครองมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับ
ผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา ๑๕๖๔ วรรคหนึ่ง และมาตรา
๑๕๖๗

มาตรา ๑๕๕๘/๓ ผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของ
ผู้อยู่ในปกครอง

ให้นำมาตรา ๑๕๗๐ มาตรา ๑๕๗๑ มาตรา ๑๕๗๒ มาตรา
๑๕๗๔ มาตรา ๑๕๗๕ มาตรา ๑๕๗๖ และมาตรา ๑๕๗๗ มา
ใช้บังคับแก่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๕๘/๔ เงินได้ของผู้อยู่ในปกครองนั้น ผู้
ปกครองยอมใช้ได้ตามสมควรเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูและการ
ศึกษาของผู้อยู่ในปกครอง ถ้ามิเหลือให้ใช้เพื่อแสวงหาผล
ประโยชน์เฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

(๑) ซื่อพันธบัตรรัฐบาลไทยหรือพันธบัตร
ที่รัฐบาลไทยค้ำประกัน

(๒) รับขายฝากหรือรับจ้างองตังหริม
ทรัพย์ในลำดับแรก แต่จำนวนเงินที่รับขายฝากหรือรับจ้างอง
ตังไม่เกินถึงราคาตลาดขององตังหริมทรัพย์นั้น

(๓) ฝากประจำในธนาคารที่ได้ตั้งขึ้นโดย
กฎหมายหรือที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในราชอาณาจักร

(๔) ลงทุนอย่างอื่นซึ่งศาลอนุญาตเป็นพิเศษ

มาตรา ๑๕๕๘/๕ ถ้าผู้อยู่ในปกครองรู้จักผิดชอบและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์เมื่อผู้ปกครองจะทำกิจการใดที่สำคัญ ให้ปรึกษาหารือผู้อยู่ในปกครองก่อนเท่าที่จะทำได้

การที่ผู้อยู่ในปกครองได้ยินยอมด้วยนั้นหากผู้ปกครองให้พ้นจากความรับผิดชอบ

มาตรา ๑๕๕๘/๖ ความปกครองสิ้นสุดลงเมื่อผู้อยู่ในปกครองตาย บรรลุนิติภาวะหรือตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๕๕

มาตรา ๑๕๕๘/๗ ความเป็นผู้ปกครองสิ้นสุดลงเมื่อผู้ปกครองตาย เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ออกหรือถูกถอนโดยคำสั่งของศาล

การลาออกจากความเป็นผู้ปกครองจะกระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา ๑๕๕๘/๘ ถ้าผู้ปกครองละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ที่ดี เล่นเล่ออย่างร้ายแรงในหน้าที่ที่ดี ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิดที่ดี ประพฤติมิชอบให้เห็นว่าไม่สมควรแกหน้าที่อันต้องไวใจที่ดี เป็นบุคคลล้มละลายที่ดี หรือมีกรณีดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๕๘ ที่ดี ให้ศาลสั่งถอนผู้ปกครองเสีย

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

ถ้าผู้ปกครองหย่อนความสามารถในหน้าที่ ถึงแม้ว่าจะ
มีถึงกระทำผิดหน้าที่ เมื่อประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครองน่าจะ
เป็นอันตราย ศาลจะสั่งให้ถอนผู้ปกครองเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๕๘/๕ การร้องขอให้ถอนผู้ปกครองตามมาตรา
๑๕๕๘/๘ นั้น ผู้อยู่ในปกครองซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์
หรือญาติของผู้อยู่ในปกครองหรืออัยการจะเป็นผู้ร้องขอก็ได้

มาตรา ๑๕๕๘/๑๐ ในระหว่างพิจารณาร้องขอให้ถอนผู้
ปกครอง ศาลจะตั้งผู้จัดการชั่วคราวให้จัดการทรัพย์สินของผู้
อยู่ในปกครองแทนผู้ปกครองก็ได้

มาตรา ๑๕๕๘/๑๑ ถ้าความปกครองหรือความเป็น
ผู้ปกครองสิ้นสุดลง ให้ผู้ปกครองหรือทนายทริบส่งมอบทรัพย์สิน
ที่จัดการแก่ผู้อยู่ในปกครอง หรือทนายทริบหรือผู้ปกครองคนใหม่
และให้ทำบัญชีในการจัดการทรัพย์สินส่งมอบภายในเวลา
หกเดือน และถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้น
ก็ให้ส่งมอบพร้อมกับบัญชี แต่เมื่อผู้ปกครองหรือทนายทริบ
ศาลจะสั่งให้ยึดเวลาก็ได้

ให้นำมาตรา ๑๕๘๐ และมาตรา ๑๕๘๑ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

มาตรา ๑๕๕๘/๑๒ นับแต่วันส่งมอบบัญชี ให้เริ่มคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินซึ่งผู้ปกครองหรือผู้อยู่ในปกครองจะต้องคืนให้แก่กัน

ถ้าผู้ปกครองใช้เงินของผู้อยู่ในปกครองนอกจากเพื่อประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครองแล้ว ให้เสียดอกเบี้ยร้อยละสิบห้าต่อปีในจำนวนเงินนั้นตั้งแต่วันใช้เป็นต้นไป

มาตรา ๑๕๕๘/๑๓ ผู้อยู่ในปกครองมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ปกครองเพื่อชำระหนี้ซึ่งค้างอยู่แก่ตน.

บุริมสิทธินี้ให้อยู่ในลำดับที่หกถัดจากบุริมสิทธิสามัญอย่างอื่นตามมาตรา ๒๕๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๑๕๕๘/๑๔ ผู้ปกครองไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) มีข้อกำหนดไว้ในพินัยกรรมให้ผู้ปกครองได้รับบำเหน็จ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้ปกครองได้รับบำเหน็จเท่าที่กำหนดในพินัยกรรม

(๒) ในกรณีที่พินัยกรรมไม่ได้กำหนดบำเหน็จไว้ แต่ไม่มีข้อกำหนดห้ามผู้ปกครองรับบำเหน็จ ผู้ปกครองจะร้องขอต่อศาลให้กำหนดบำเหน็จในภายหลังก็ได้ ศาลจะกำหนดให้หรือไม่เพียงใดก็ได้

(๓) ในกรณีที่ไม่มีคำสั่งตั้งผู้ปกครองไว้ในพินัยกรรม และไม่มีข้อกำหนดห้ามผู้ปกครองรับบำเหน็จศาลจะกำหนดบำเหน็จให้แก่ผู้ปกครองในคำสั่งตั้งผู้ปกครองก็ได้ หรือถ้าศาลมิได้กำหนด ผู้ปกครองจะร้องขอต่อศาลให้กำหนดบำเหน็จในภายหลังก็ได้ ศาลจะกำหนดให้หรือไม่เพียงใดก็ได้

ในการพิจารณากำหนดบำเหน็จ ให้ศาลพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ รายได้และฐานะความเป็นอยู่ของผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง

ถ้าผู้ปกครองหรือผู้อยู่ในปกครองแสดงได้ว่า พฤติการณ์ รายได้หรือฐานะความเป็นอยู่ของผู้ปกครองหรือผู้อยู่ในปกครองได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังที่ได้เข้ารับหน้าที่ผู้ปกครอง ศาลจะสั่งให้บำเหน็จ จด ลด เพิ่ม หรือกลับให้บำเหน็จแก่ผู้ปกครองอีกก็ได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่มีข้อกำหนดห้ามไว้ในพินัยกรรมมิให้ผู้ปกครองได้รับบำเหน็จด้วย

มาตรา ๑๕๕๘/๑๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๕๘/๑๖ ในกรณีที่ศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนที่ความสามารถ และภริยาหรือสามีเป็นผู้อนุบาล ให้ภริยาหรือสามีซึ่งเป็นผู้อนุบาลมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครอง

มาตรา ๑๕๕๘/๑๖ ในกรณีดังต่อไปนี้ คู่สมรสซึ่งเป็นผู้
อนุบาลของคู่สมรสที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ จะ
กระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

(๑) จำหน่าย จำนำ จำนองซึ่งสิน
ส่วนตัว หรือสินสมรสของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

(๒) ให้โดยเสน่หาซึ่งสินส่วนตัวหรือ
สินสมรสของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่เป็นการให้ตามสมควร
ในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางสมาคม

(๓) ให้เช่าสินส่วนตัวหรือสินสมรส
ของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเกิน ๓ ปี

(๔) ก่อให้เกิดหรือระงับซึ่งทรัพย์สิน
แก่สินส่วนตัวหรือสินสมรสของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา ๑๕๕๘/๑๗ ในกรณีที่ศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็น
คนไร้ความสามารถและศาลเห็นไม่สมควรให้คู่สมรสเป็นผู้
อนุบาล และตั้งบิดาหรือมารดาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้อนุบาล
ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้อนุบาลเป็นผู้จัดการสินสมรสรวมกันกับ
คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่ถ้ามีเหตุสำคัญอันจะเกิดความ
เสียหายแก่คนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง คู่สมรส
อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่งแยกสินสมรสได้

มาตรา ๑๕๕๘/๑๘ ในกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้อนุบาลบุตร
ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะให้นำบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของผู้
ใช้อำนาจปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ในกรณีที่บิดา
มารดาเป็นผู้อนุบาลบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว หรือในกรณีที่
บุคคลอื่นซึ่งมิใช่บิดามารดาหรือคู่สมรสเป็นผู้อนุบาลให้นำบท
บัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

บุตรบุญธรรม

มาตรา ๑๕๕๘/๑๙ บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีจะรับ
บุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้
จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อยสิบห้าปี

มาตรา ๑๕๕๘/๒๐ การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตร
บุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

มาตรา ๑๕๕๘/๒๑ การรับบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็น
บุตรบุญธรรมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและ

มารดาของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดา
คนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองต้องได้รับความ
ยินยอมของบิดาหรือมารดาผู้มีอำนาจปกครองที่ยังมีชีวิตอยู่

ถ้าไม่มีบุคคลผู้ให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือ
มีแต่ไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความ
ยินยอมและการปฏิเสธไม่ให้ความยินยอมนั้นเป็นไปโดยไร้
เหตุผลและเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญ
หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรืออัยการ
จะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้

มาตรา ๑๕๕๘/๒๒ ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกทอดทิ้งและอยู่ใน
ความดูแลของสถานพยาบาลหรือสถาบันซึ่งทางราชการหรือองค์
การปกครองส่วนท้องถิ่นรับรองในการจัดตั้งขึ้นเพื่อรับเลี้ยงดูเด็ก
หรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบุคคลใดมาเป็นเวลาไม่น้อย
กว่าหนึ่งปี การรับบุตรบุญธรรมให้กระทำได้โดยได้รับความ
ยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานพยาบาลหรือสถาบัน
หรือของบุคคลดังกล่าว และมีให้นำมาตรา ๑๕๕๘/๒๑ มาใช้
บังคับ

ในกรณีที่มีการปฏิเสธไม่ให้ความยินยอมโดยไร้เหตุผลและการปฏิเสธนั้นเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญหรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ อัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้

มาตรา ๑๕๕๘/๒๓ บทบัญญัติมาตรา ๑๕๕๘/๒๒ ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้งแต่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานพยาบาลหรือสถาบันตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๕๕๘/๒๒ และบิดามารดาของผู้เยาว์นั้นในกรณีที่มีทั้งบิดาและมารดา หรือบิดาหรือมารดาของผู้เยาว์นั้น ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง ได้ทำหนังสือมอบให้ไว้แก่สถานพยาบาลหรือสถาบันดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์นั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย

หนังสือมอบอำนาจดังกล่าวในวรรคหนึ่งจะถอนเสียมิได้ ตราบเท่าที่ผู้เยาว์นั้นยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานพยาบาลหรือสถาบันที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์นั้น

มาตรา ๑๕๕๘/๒๔ บุคคลผู้อาจให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมตามมาตรา ๑๕๕๘/๒๒ จะรับผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้ง

ตามมาตรา นั้นเป็นบุตรบุญธรรมของตนก็ได้ ในเมื่อศาลมีคำสั่ง
อนุญาตตามคำขอของบุคคลดังกล่าว

มาตรา ๑๕๕๘/๒๕ ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่จะเป็น
บุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมของคู่
สมรสนั้นก่อน เว้นแต่คู่สมรสนั้นไม่สามารถแสดงเจตนาให้
ความยินยอมได้หรือ ไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และไม่มี
ใครได้รับข่าวคราวประการใดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา ๑๕๕๘/๒๖ ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคล
ใดอยู่จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกในขณะเดียวกันไม่ได้
เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม

มาตรา ๑๕๕๘/๒๗ การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อ
เมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

มาตรา ๑๕๕๘/๒๘ บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับ
บุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิ
และหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดา
มารดาโดยกำเนิดหมุดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็น
บุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๒ หมวด ๒ แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๕๘/๒๕ การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรมเพราะเหตุการรับบุตรบุญธรรมนั้น

มาตรา ๑๕๕๘/๓๐ ถ้าบุตรบุญธรรมซึ่งไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดานตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนได้ให้แก่บุตรบุญธรรมคืนจากกองมรดกของบุตรบุญธรรมเพียงเท่าที่ทรัพย์สินนั้นยังคงเหลืออยู่ภายหลังที่ชำระหนี้ของกองมรดกเสร็จสิ้นแล้ว

ห้ามมิให้ฟ้องคดีเรียกร้องสิทธิตามวรรคหนึ่ง เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เวลาที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของบุตรบุญธรรมหรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปี นับแต่วันที่บุตรบุญธรรมตาย

มาตรา ๑๕๕๘/๓๑ การเลิกรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้วจะเลิกโดยความตกลงกันในระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมเมื่อใดก็ได้

ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและมารดา และให้นำมาตรา ๑๕๕๘/๒๐ และมาตรา ๑๕๕๘/๒๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมโดยคำสั่งศาลตามมาตรา ๑๕๕๘/๒๑ วรรคสอง หรือมาตรา ๑๕๕๘/๒๒ วรรคสอง หรือในกรณีที่ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมโดยได้รับความยินยอมของผู้รับผิตชอบ ในกิจการสถานพยาบาลหรือสถาบัน หรือของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กตามมาตรา ๑๕๕๘/๒๒ วรรคหนึ่ง ถ้าผู้เยาว์นั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมให้กระทำได้ต่อเมื่อมีคำสั่งศาล โดยคำร้องขอของผู้มีส่วนได้เสีย หรืออัยการ

การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

มาตรา ๑๕๕๘/๓๒ การรับบุตรบุญธรรมย่อมเป็นอันยกเลิกเมื่อมีการสมรสฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๑

มาตรา ๑๕๕๘/๓๓ กติฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรมนั้น
เมื่อ

(๑) ฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้าย เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเล็กได้

(๒) ฝ่ายหนึ่งหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีก ฝ่ายหนึ่งอันเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเล็กได้

(๓) ฝ่ายหนึ่งกระทำการประทุษร้ายอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อกายหรือจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรงและการกระทำนั้นเป็นความผิดมิโทษอาญา อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเล็กได้

(๔) ฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเล็กได้

(๕) ฝ่ายหนึ่งจงใจทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเล็กได้

(๖) ฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเกินสามปี เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาทอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเล็กได้

(๓) ผู้รับบุตรบุญธรรมทำผิดหน้าที่บิดามารดา และการกระทำนั้นเป็นการละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา ๑๕๖๔ มาตรา ๑๕๗๑ มาตรา ๑๕๗๓ มาตรา ๑๕๗๔ หรือมาตรา ๑๕๗๕ เป็นเหตุให้เกิดหรืออาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

(๔) ผู้รับบุตรบุญธรรมถูกถอนอำนาจปกครองและเหตุที่ถูกถอนอำนาจปกครองนั้นมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นผู้ไม่สมควรเป็นบิดามารดา บุตรบุญธรรมต่อไป บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

(๕) บิดาได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตร ภายหลังจากการรับบุตรบุญธรรม และบิดาได้เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของบุตรบางส่วนหรือทั้งหมด ผู้รับบุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

มาตรา ๑๕๕๘/๓๔ ห้ามมิให้ฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมรู้หรือควรได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้เลิกการนั้น หรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เหตุอันนั้นเกิดขึ้น

มาตรา ๑๕๕๘/๓๕ บุตรบุญธรรมซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี จะฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมมิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมของผู้ที่มีสิทธิให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรม

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม อัยการจะฟ้องคดีแทนบุตร
บุญธรรมก็ได้

มาตรา ๑๕๕๘/๓๖ การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษา
ของศาล ย่อมมีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาลงถึงที่สุด แต่จะอ้าง
เป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้
เว้นแต่ได้จดทะเบียนแล้ว

มาตรา ๑๕๕๘/๓๗ เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเลิกแล้ว บุตร
บุญธรรมย่อมกลับไปสู่ฐานะอย่างสมบูรณ์ในครอบครัวเดิมของ
ตน แต่ไม่เป็นเหตุเสื่อมสิทธิที่บุคคลภายนอกได้ไว้โดยสุจริต
ก่อนการจดทะเบียน

ลักษณะ ๓

คำอุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๑๕๕๘/๓๘ คำอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยา
หรือระหว่างบิดามารดากับบุตรนั้นย่อมเรียกจากกันได้ในเมื่อ
ฝ่ายที่ควรได้รับอุปการะเลี้ยงดูไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือ
ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอแก่อัตภาพ คำอุปการะ
เลี้ยงดูนั้นศาลอาจให้เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้ โดยคำนึงถึงความ
สามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ฐานะของผู้รับและพฤติการณ์
แห่งกรณี

มาตรา ๑๕๕๘/๓๕ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียแสดงว่าพฤติการณ์ รายได้ หรือฐานะของคู่กรณีได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะสั่ง แก้ไขในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยให้เพิกถอน ลด เพิ่ม หรือ กลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูอีกก็ได้

ในกรณีที่ศาลไม่พิพากษาให้ค่าอุปการะเลี้ยงดู เพราะเหตุ แต่เพียงอีกฝ่ายหนึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ ในขณะนั้น หากพฤติการณ์ รายได้ หรือฐานะของอีกฝ่ายหนึ่ง นั้นได้เปลี่ยนแปลงไป และพฤติการณ์รายได้หรือฐานะของ ผู้เรียกร้องอยู่ในสภาพที่ควรได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู ผู้เรียกร้อง อาจร้องขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงคำสั่งในคดีนั้นใหม่ได้

มาตรา ๑๕๕๘/๔๐ ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นให้ชำระเป็นเงิน โดยวิธีชำระเป็นครั้งคราวตามกำหนด เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกัน ให้ชำระเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น ถ้าไม่มีการตกลงกันและมี เหตุพิเศษ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอและศาลเห็นสมควร จะ กำหนดให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น โดยจะ ให้ชำระเป็นเงินด้วยหรือไม่ก็ได้

ในกรณีขอค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร เมื่อมีเหตุพิเศษและศาล เห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แก่บุตร จะกำหนดให้บุตรได้ รับการอุปการะเลี้ยงดูโดยประการใด ๆ นอกจากที่คู่กรณีตกลง

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕

กัน หรือนอกจากที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอก็ได้ เช่นให้ไปอยู่ใน
สถานการศึกษาหรือวิชาชีพ โดยให้ผู้ที่มิหน้าที่ต้องชำระค่า
อุปการะเลี้ยงดูออกค่าใช้จ่ายในการนี้

มาตรา ๑๕๕๘/๔๑ สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น จะ
สละหรือโอนมิได้และไม่อยู่ในข่ายแห่งการบังคับคดี

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :— เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่อง
จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๘ วรรคสอง บัญญัติ
ว่าชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน จำต้องแก้ไขบทบัญญัติใน
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ
ฉบับนี้